

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1901. Andra Kammaren. N:o 42.

Torsdagen den 23 maj.

Kl. 12 middagen.

§ 1.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda bankoutskottets utlåtande och memorial n:is 13 och 14.

§ 2.

Till afgörande förelåg särskilda utskottets n:o 1 memorial, n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande de i särskilda utskottets utlåtande n:o 11 framlagda förslag till ny värnpligtslag och till ny härordning.

*Ang. ny
härordning
m. m.*

I berörda memorial hade utskottet hemställt:

A. I fråga om förslaget till ny värnpligtslag:

att kamrarne, hvardera med frånträdande af sitt beslut beträffande utskottets i utlåtande n:o 11 framställda förslag till ny värnpligtslag, så vidt samma beslut strider mot hvad utskottet här nedan föreslår, ville — under förutsättning, att båda kamrarne fatta sammanstående beslut, som af Kongl. Maj:t godkännes, om antagande af en härordning, hvarigenom indelningsverket varder upphäfdt — med förklarande att Kongl. Maj:ts förslag till värnpligtslag icke kunnat af Riksdagen oförändradt antagas, för sin del antaga en värnpligtslag, lydande i följande särskildt angifna delar på sätt här nedan sägs och i öfrigt så, som kamrarnes sammanstående beslut vid behandlingen af det af utskottet i utlåtandet n:o 11 framställda förslaget till värnpligtslag utvisa:

§ 16 mom. 4.

4. Blifver inskrifven värnpligtig till följd af sådan orsak, som omförmäles i § 4, oförmögen till tjenst vid rikets försvar, eger han att, på framställning hos behörig inskrifningsnämnd, varda frikallad från värnpligtens vidare fullgörande.

Ang. ny
härördning
m. m.
(Forts.)

§ 17 mom. 1 c), sista stycket.

Fortfar anledning till uppskof med den i § 27 stadgade första tjänstgöring, må förlängdt uppskof, hvarje gång för ett år, af vederbörande inskrifningsnämnd den värnpligtige beviljas; dock att tjänstgöringen skall taga sin början senast det år, under hvilket han fyller tjugufyra år.

§ 19 mom. 1 b).

b) att pröfva och besluta om de i §§ 4, 16 och 17 omnämnda frikallelser och uppskof.

§ 27 mom. 1.

1. Värnpligtig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nemligen:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna* och *trängen* i sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundrafemtio dagar under andra året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvar och ett af andra, tredje och fjerde åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet* samt *fältingeniör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagdt trehundra sextiofem dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåtta dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyrtiotvå dagar under hvar och ett af andra och tredje åren;

c) vid *flottan* i sammanlagdt trehundra dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under andra året,

af till fästningstjänst inskrifne värnpligtige med en första tjänstgöring om tvåhundra femtioåtta dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om fyrtiotvå dagar under fjerde året, samt

af flottans öfrige värnpligtige med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under andra året samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjerde året.

Värnpligtig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpligtig, som för utbildning vid Gotlands infanteriregemente uttagits från annat rege-

mentes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjenstgöring i en följd.

Repetitionsöfning må icke, der ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, ega rum

vid de inom Gefleborgs, Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarne afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

§ 35 mom. 2.

2. Under tjenstgöring erhåller till beväringen hörande värnpliktig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt dessutom penningbidrag och, der den värnpligtige tillhör antingen sådant truppslag vid hären, hvars tjenstgöring jemlikt § 27 öfverstiger sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, eller flottan, särskildt tillskott i penningar för den utbildningstid, som öfverskjuter tvåhundrafyrtio dagar, allt likaledes enligt särskilda bestämmelser.

§ 52 mom. 2.

2. Beträffande värnpliktig, som inskrifves under något af åren 1902, 1903, 1904, 1905, 1906 eller 1907, tillämpas icke föreskrifterna uti § 27 mom. 1 angående värnpligtigs tjenstgöringskyldighet under fredstid. Sådan värnpliktig är i stället skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i sammanlagdt etthundrasjuttiotvå dagar, hvilken tjenstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna* och *trängen*:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om etthundratolf dagar under första året,

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvar och ett af andra och tredje åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna*:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om etthundratrettiosju dagar under första året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettiofem dagar under andra året;

c) vid *flottan*:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under första eller andra året,

af till fästningstjenst inskrifne värnpligtige med en första tjenstgöring om etthundratrettiosju dagar, som tager sin början

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om trettiofem dagar under tredje året;

af flottans öfrige värnpligtige med en första tienstgöring om åttiosex dagar under första året, samt med en repetitionsöfning om åttiosex dagar under andra året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjenst eller egentlig sjukvårdstjenst, till stationstjenst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gotlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tienstgöring i en följd.

B. I fråga om förslaget till ny härordning:

att Kamrarne, hvardera med frånträdande af sina beslut beträffande utskottets i utlåtandet n:o 11, afdelningen B framställda förslag, så vidt samma beslut strida mot hvad utskottet här nedan föreslår, måtte — under förutsättning, att båda Kamrarne fatta sammanstående beslut, som af Kongl. Maj:t godkännes, om antagande af en ny värnpligtslag — med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny härordning samt herrar H. Anderssons i Nöbbelöf, J. Sjöbergs och A. G. Jönssons i Mårarp i ämnet väckta motioner fatta beslut, lydande i följande särskildt angifna delar på sätt här nedan sägs och i öfrigt så, som Kamrarnes sammanstående beslut vid behandlingen af här efteråt ej särskildt nämnda delar i afdelningen B af utskottets utlåtande n:o 11 utvisa.

Beträffande infanteriets organisation.

att hvart och ett af nedan uppräknade infanteritruppförband skall vid slutligt genomförd härordning utgöras af den under desamma upptagna, med fasta aflöningsförmåner anställda personal, nemligen:

a) *Lifregementet till fot, Första lifgrenadierregementet, Andra lifgrenadierregementet, Vestgöta regemente, Uplands regemente, Skaraborgs regemente, Södermanlands regemente, Kronobergs regemente, Jönköpings regemente, Dalregementet, Helsinge regemente, Elfsborgs regemente, Bohusläns regemente, Vestmanlands regemente, Norrbottens regemente, Vesterbottens regemente, Kalmar regemente, Vermlands regemente, Jemtlands fältjägerregemente, Norra skånska infanteriregementet, Södra skånska infanteriregementet, Vesternorrlands regemente* samt det nya för första arméfördelningen afsedda *regementet*:

Staben.

- 1 öfverste och chef,
- 1 öfverstelöjtnant,
- 2 majorer,

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

- 1 kapten af andra klassen (regementsqvartermästare),
- 1 löjtnant af första klassen (förste regementsadjutant),
- 1 löjtnant af andra klassen (andre regementsadjutant),
- 1 underlöjtnant (tredje regementsadjutant),
- 1 regementspastor,
- 1 auditör,
- 1 regementsläkare,
- 2 bataljonsläkare,
- 3 sergeanter af första klassen (bataljonsadjutanter),
- 1 fanjunkare (regementsväbel),
- 1 sergeant af första klassen (sjukvårdssergeant),
- 4 sjukvårdskorpraler,
- 4 sjukvårdsvicekorpraler,
- 4 sjukvårdssoldater,
- 1 gevärshandtverkare,
- 1 gevärshandtverkarekorpral,
- 1 gevärshandtverkarevicekorpral,
- 1 gevärshandtverkaresoldat och
- 1 musikfanjunkare.

Kompanistaten.

- 8 kaptener af första klassen,
- 4 kaptener af andra klassen,
- 9 löjtnanter af första klassen,
- 9 löjtnanter af andra klassen,
- 9 underlöjtnanter,
- 12 fanjunkare,
- 9 sergeanter af första klassen,
- 12 sergeanter af andra klassen,
- 36 distinktionskorpraler,
- 48 korpraler,
- 48 vicekorpraler,
- 12 officers- och reservofficersvolontärer,
- 48 öfriga volontärer,
- 6 musiksergeanter af första klassen,
- 6 musiksergeanter af andra klassen och
- 24 trumslagare eller hornblåsare.

b) Svea och Göta lifgarden:

Staben.

- 1 öfverste och chef,
- 1 öfverstelöjtnant,
- 2 majorer,
- 1 kapten af andra klassen (regementsqvartermästare),
- 1 löjtnant af första klassen (förste regementsadjutant),
- 1 löjtnant af andra klassen (andre regementsadjutant),

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

- 1 underlöjtnant (tredje regementsadjutant),
- 1 regementspastor,
- 1 auditör,
- 1 regementsläkare,
- 2 bataljonsläkare,
- 3 sergeanter af första klassen (bataljonsadjutanter),
- 1 fanjunkare (regementsväbel),
- 1 sergeant af första klassen (sjukvårdssergeant),
- 4 sjukvårdskorpraler,
- 4 sjukvårdsvicikorpraler,
- 4 sjukvårdssoldater,
- 1 gevärshandtverkare,
- 1 gevärshandtverkarekorpral,
- 1 gevärshandtverkarevicekorpral,
- 1 gevärshandtverkaresoldat och
- 1 musikfanjunkare.

Kompanistaten.

- 8 kaptener af första klassen,
- 4 kaptener af andra klassen,
- 9 löjtnanter af första klassen,
- 9 löjtnanter af andra klassen,
- 9 underlöjtnanter,
- 12 fanjunkare,
- 9 sergeanter af första klassen,
- 12 sergeanter af andra klassen,
- 36 distinktionskorpraler,
- 48 korpraler,
- 60 vicekorpraler,
- 12 officers- och reservofficersvolontärer,
- 360 öfriga volontärer,
- 6 musiksergeanter af första klassen,
- 6 musiksergeanter af andra klassen,
- 24 trumslagare eller hornblåsare.

c) *De af Smålands grenadierkår och Blekinge bataljon samt af Vermlands fältjägarkår och Hallands bataljon bildade regementena:*

Staben.

- 1 öfverste och chef,
- 1 öfverstelöjtnant,
- 1 major,
- 1 kapten af andra klassen (regementsqvartermästare),
- 1 löjtnant af första klassen (förste regementsadjutant),
- 1 löjtnant af andra klassen (andre regementsadjutant),
- 1 regementspastor,
- 1 auditör,

- 1 regementsläkare,
- 1 bataljonsläkare,
- 2 sergeanter af första klassen (bataljonsadjutanter),
- 1 fanjunkare (regementsväbel),
- 1 sergeant af första klassen (sjukvårdssergeant),
- 2 sjukvårdskorpraler,
- 3 sjukvårdsvicakorpraler,
- 3 sjukvårdssoldater,
- 1 gevärshandtverkare,
- 1 gevärshandtverkarekorpral,
- 1 gevärshandtverkarevicekorpral,
- 1 gevärshandtverkaresoldat och
- 1 musikfanjunkare.

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Kompanistaten.

- 6 kaptener af första klassen,
- 4 kaptener af andra klassen,
- 6 löjtnanter af första klassen,
- 6 löjtnanter af andra klassen,
- 6 underlöjtnanter,
- 8 fanjunkare,
- 6 sergeanter af första klassen,
- 8 sergeanter af andra klassen,
- 24 distinktionskorpraler,
- 36 korpraler,
- 36 vicekorpraler,
- 8 officers- och reservofficersvolontärer,
- 32 öfriga volontärer,
- 4 musiksergeanter af första klassen,
- 4 musiksergeanter af andra klassen,
- 16 trumslagare eller hornblåsare.

Beträffande kavalleriets organisation:

dels att hvart och ett af nedan uppräknade kavalleritrupp- förband skall vid slutligt genomförd härordning utgöras af den under desamma upptagna, med fasta aflöningsförmåner anställda personal, nemligen:

a) *Lifgardet till häst, Lifregementets dragoner, Lifregementets husarer, Smålands husarregemente, Kronprinsens husarregemente och Norrlands dragonregemente:*

Staben.

- 1 öfverste och chef,
- 1 öfverstelöjtnant eller major,
- 1 ryttmästare af andra klassen (regementsqvartermästare),
- 1 löjtnant af första klassen (regementsadjutant),
- 1 regementspastor,

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

1 auditör,
1 regementsläkare,
1 bataljonsläkare,
1 regementsveterinär,
1 bataljonsveterinär,
1 fanjunkare (regementsväbel),
2 sjukvårdskorpraler,
2 sjukvårdsvicakorpraler,
2 sjukvårdsryttare,
3 hofslagarekorpraler,
4 hofslagarevicakorpraler,
4 hofslagareryttare,
1 gevärshandtverkare och
1 musikfanjunkare.

Squadronsstaten.

5 ryttmästare af första klassen,
1 ryttmästare af andra klassen,
6 löjtnanter af första klassen,
6 löjtnanter af andra klassen,
5 underlöjtnanter,
5 fanjunkare,
5 sergeanter af första klassen,
5 sergeanter af andra klassen,
20 distinktionskorpraler,
30 korpraler,
30 vicekorpraler,
6 officers- och reservofficersvolontärer,
195 öfriga volontärer,
3 musiksergeanter af första klassen,
2 musiksergeanter af andra klassen och
10 trumpetare.

b) *Skånska husar- och dragonregementena:*

Staben:

1 öfverste och chef,
1 öfverstelöjtnant,
2 majorer,
1 ryttmästare af andra klassen (regementsqvartermästare),
1 löjtnant af första klassen (förste regementsadjutant),
1 löjtnant af andra klassen (andre regementsadjutant),
1 underlöjtnant (tredje regementsadjutant),
1 regementspastor,
1 auditör,
1 regementsläkare,
2 bataljonsläkare,

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

- 1 regementsveterinär,
- 2 bataljonsveterinärer,
- 1 fanjunkare (regementsväbel),
- 4 sjukvårdskorpraler,
- 4 sjukvårdsvicekorpraler.
- 4 sjukvårdsryttare,
- 7 hofslagarekorpraler,
- 7 hofslagarevicekorpraler,
- 8 hofslagareryttare,
- 2 gevärshandtverkare och
- 1 musikfanjunkare.

Skvadronsstaten.

- 10 ryttmästare af första klassen,
- 2 ryttmästare af andra klassen,
- 13 löjtnanter af första klassen,
- 11 löjtnanter af andra klassen,
- 10 underlöjtnanter,
- 10 fanjunkare,
- 10 sergeanter af första klassen,
- 10 sergeanter af andra klassen,
- 40 distinktionskorpraler,
- 60 korpraler,
- 60 vicekorpraler,
- 12 officers- och reservofficersvolontärer,
- 390 öfriga volontärer,
- 6 musiksergeanter af första klassen,
- 4 musiksergeanter af andra klassen och
- 20 trumpetare;

dels att vid hvar och ett af Lifgardet till häst, Lifregementets dragoner, Lifregementets husarer, Smålands husarregemente, Kronprinsens husarregemente och Norrlands dragonregemente skola vid slutligt genomförd härordning finnas 600 samt vid hvar och ett af Skånska husar- och dragonregementena 1,200 kronan tillhöriga stamhästar.

Beträffande artilleriets organisation:

dels att hvar och ett af nedan uppräknade artilleritruppförband skall vid slutligt genomförd härordning utgöras af den under desamma upptagna, med fasta aflöningsförmåner anställda personal, nemligen:

a) *Första Svea, Första Göta, Norrlands, Andra Svea och Andra Göta artilleriregementen:*

Staben.

- 1 öfverste och chef,
- 1 öfverstelöjtnant,

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

- 3 majorer,
- 1 kapten af andra klassen (regementsqvartermästare),
- 1 löjtnant af första klassen (regementsadjutant),
- 1 regementspastor (vid Norrlands artilleriregemente 2 regementspastorer),
- 1 auditör (vid Norrlands artilleriregemente 2 auditörer),
- 1 regementsläkare,
- 1 bataljonsläkare,
- 1 regementsveterinär,
- 1 bataljonsveterinär,
- 3 sjukvårdsandrekonstaplar,
- 4 sjukvårdsvicekonstaplar,
- 4 sjukvårdsartillerister,
- 3 handtverksandrekonstaplar,
- 4 handtverksvicekonstaplar,
- 4 handtverksartillerister,
- 3 hofslagareandrekonstaplar,
- 4 hofslagarevicekonstaplar,
- 4 hofslagareartillerister och
- 1 musikstyckjunkare.

Batteristaten.

- 11 kaptener af första klassen,
- 8 kaptener af andra klassen,
- 10 löjtnanter af första klassen,
- 9 löjtnanter af andra klassen,
- 10 underlöjtnanter,
- 15 styckjunkare,
- 15 sergeanter af första klassen,
- 15 sergeanter af andra klassen,
- 55 förstekonstaplar,
- 55 andrekonstaplar,
- 55 vicekonstaplar,
- 18 officers- och reservofficersvolontärer,
- 132 öfriga volontärer,
- 6 musiksergeanter af första klassen,
- 5 musiksergeanter af andra klassen och
- 9 trumpetare.

b) *Wendes artilleriregemente:*

Staben.

- 1 öfverste och chef,
- 1 öfverstelöjtnant,
- 4 majorer,
- 1 kapten af andra klassen (regementsqvartermästare),
- 1 löjtnant af första klassen (regementsadjutant),

- 1 regementspastor,
- 1 auditör,
- 1 regementsläkare,
- 1 bataljonsläkare,
- 1 regementsveterinär,
- 1 bataljonsveterinär,
- 4 sjukvårdsandrekonstaplar,
- 5 sjukvårdsvicekonstaplar,
- 5 sjukvårdsartillerister,
- 4 handtverksandrekonstaplar,
- 5 handtverksvicekonstaplar,
- 5 handtverksartillerister,
- 4 hofslagareandrekonstaplar,
- 5 hofslagarevicekonstaplar,
- 5 hofslagareartillerister och
- 1 musikstyckjunkare.

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Batteristaten.

- 14 kaptener af första klassen,
- 9 kaptener af andra klassen,
- 13 löjtnanter af första klassen,
- 10 löjtnanter af andra klassen,
- 12 underlöjtnanter,
- 18 styckjunkare,
- 19 sergeanter af första klassen,
- 19 sergeanter af andra klassen,
- 70 förstekonstaplar,
- 70 andrekonstaplar,
- 70 vicekonstaplar,
- 20 officers- och reservofficersvolontärer,
- 168 öfriga volontärer,
- 7 musiksergeanter af första klassen,
- 6 musiksergeanter af andra klassen och
- 10 trumpetare.

Beträffande generalitetsstaten:

att icke bifalla Kongl. Maj:ts förslag om uppförande af inspektören för kavalleriet med fasta aflöningsförmåner å generalitetsstaten;

Beträffande tränginspektionen:

att icke bifalla Kongl. Maj:ts förslag om uppförande af inspektören för trängen med fasta aflöningsförmåner å ordinarie stat;

Beträffande ridskolan:

att för chefen för ridskolan uppföra å nämnda skolas stat ett arfvode, motsvarande majors aflöningsförmåner;

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Beträffande infanteriskjutskolan:

att för chefen för infanteriskjutskolan uppföra å nämnda skolas stat ett arfvode, motsvarande majors aflöningsförmåner;

Beträffande remonteringsstyrelsen:

att för chefen för remonteringsstyrelsen uppföra å ordinarie stat ett arfvode, motsvarande majors aflöningsförmåner;

Beträffande öfvergången till den nya härordningen samt infanteriets stam från och med år 1908:

att den rust- och rotehållarne vid de indelta truppförbanden åliggande skyldighet att hålla karl skall i mån af det nuvarande manskapets afgang upphöra från och med år 1902; egande Kongl. Maj:t att intill år 1908 i mån af behof genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal ersätta afgången, för så vidt genom densamma den indelta nummerstyrkan, utom spel, skulle komma att understiga:

a) vid hvar och ett af *Lifregementet till fot, Första lifgrenadierregementet, Andra lifgrenadierregementet, Vestgöta regemente, Uplands regemente, Skaraborgs regemente, Södermanlands regemente, Kronobergs regemente, Jönköpings regemente, Dalregementet, Helsinge regemente, Elfsborgs regemente, Vestgötadals regemente, Bohusläns regemente, Vestmanlands regemente, Kalmar regemente, Vermlands regemente, Norra skånska infanteriregementet* och *Södra skånska infanteriregementet* 520 nummer;

b) vid *Smålands grenadierkår* 260 nummer;

c) vid *Norrbottnens regemente* 300 nummer;

d) vid *Vesterbottens regemente* 375 nummer;

e) vid *Jemtlands fältjägarregemente* 480 nummer; och

f) vid hvar och ett af *Lifregementets dragoner, Lifregementets husarer* och *Smålands husarregemente* 350 nummer; samt

att Kongl. Maj:t jemväl för tiden från och med 1908 och intill dess annorlunda bestämmes skall ega att i mån af behof genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal ersätta afgången i infanteriets nummerstyrka

med högst 72 nummer vid hvar af *Lifregementet till fot, Första lifgrenadierregementet, Andra lifgrenadierregementet, Vestgöta regemente, Uplands regemente, Skaraborgs regemente, Södermanlands regemente, Kronobergs regemente, Jönköpings regemente, Dalregementet, Helsinge regemente, Elfsborgs regemente, Bohusläns regemente, Vestmanlands regemente, Norrbottens regemente, Vesterbottens regemente, Kalmar regemente, Vermlands regemente, Jemtlands fältjägarregemente, Norra skånska infanteriregementet, Södra skånska infanteriregementet, Vesternorrlands regemente*, samt det nya för första arméfördelningen afsedda *regementet*,

samt med högst 48 nummer vid hvart och ett af *de af Smålands grenadierkår och Blekinge bataljon samt af Vermlands fältjägarekår och Hallands bataljon bildade regementena.*

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Beträffande penningebidraget till de värnpligtige:

att det värnpligtig tillkommande penningebidrag bestämmes till 20 öre om dagen under den första tjänstgöringen (rekryt-skolan) äfvensom under den tid, värnpligtig fullgör hela den honom åliggande tjänstgöring i en följd, och till 50 öre om dagen under annan tjänstgöring.

Vid memorialet hade fogats reservationer

af herrar *W. Walldén* och *C. A. Sjöcrona*;

af herrar *Andersson* i Nöbbelöf, *Persson* i Stallerhult och *Bromée* i Billsta, hvilka anförde:

»I sitt förslag till sammanjemkning af kamrarnes olika beslut angående särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 11, med anledning af Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning och ny värnpligt-lag m. m., har utskottet föreslagit en sammanlagd utbildningstid för de värnpligtige, som skola fullgöra sin utbildning vid fotfolket, fästningsartilleriet, positionsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen, af 240 dagar;

vid rytteriet, fältartilleriet, fältingeniör- och fälttelegraf-trupperna en utbildningstid af 365 dagar,

och för de värnpligtige, som tilldelats flottan, en utbildningstid af 300 dagar.

Mot en något olika utbildningstid vid ena eller andra vapen-slaget hafva vi i princip icke något att erinra, derest de värnpligtige endast genom frivillig öfverenskommelse få tilldelas de truppslag, hvars utbildning kräver längre tid än som erfordras vid fotfolket och med dem likställda truppslag; men då någon garanti för ett sådant förfarande ej finnes i värnpligt-lagen, utan det åligger inskrifningsrevisionen enligt § 22 mom. d) att uttaga de till de olika truppslagen behöfliga värnpligtige, så ligger det nära till hands, att personliga hänsyn härvid skulle komma att göra sig gällande, hvarigenom hela värnpligtsinstitutionen skulle blifva i högsta grad förhatlig.

Med anledning häraf hafva vi icke kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit, utan få mot detsamma anmäla vår reservation.»

af herrar *S. G. von Friesen* och *Staaß*, hvilka förenat sig om följande yttrande:

»Ehuru vi fasthålla vid vår förut uttalade uppfattning, att frågan om en ny försvarsorganisation ej bör vid denna riksdag

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

finna sitt afgörande, hafva vi, med hänsyn till 63 § riksdagsordningen, ej velat motsätta oss, att det af utskottets majoritet omfattade förslag till sammanjemkning må föreläggas kamrarne, om vi än funnit tvifvelaktigt, huruvida detta förslag står i full öfverensstämmelse med grundlagens föreskrifter, och känna oss förvissade, att det i sakligt hänseende bort underkastas en omsorgsfullare pröfning — omfattande verklig utredning i fråga om förslaget alla vidtgående konsekvenser — än som under för handen varande förhållanden varit möjligt.»

Sedan utskottets i memorialet gjorda hemställan blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

Hans excellens herr statsministern friherre von Otter: Herr grefve och talman, mina herrar! Det föreliggande förslaget är af den betydelse för Sveriges försvar, att statsrådet har måst anse det vara för sig angeläget att, innan det har att inför Konungen eventuelt afgifva sitt till- eller afstyrkande, få förslaget bedömdt af de sakkunnigaste män, hvaröfver kronan föfogar, eller de herrar generaler med flere, hvilka till granskning förehade generalstabens förslag, hvarpå Kongl. Maj:ts framställning till Riksdagen var fotad. Kongl. Maj:t har därför kallat dessa män att sammanträda här för att taga förslaget i bedömmande; deras utlåtande har i dag inkommit, och med kammarens tillåtelse anhåller jag att här få uppläsa det samma. Det har följande lydelse:

»Till Konungen.

Genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 21 dennes anbefalda att afgifva motiveradt utlåtande, huruvida en härorganisation i öfverensstämmelse med Riksdagens särskilda utskotts (n:o 1) memorial n:o 12 må anses ega sådant värde, ur militär synpunkt sedd, att den må kunna antagas att träda i stället för den nuvarande härorganisationen, eller om denna senare med sitt indelningsverk bör anses vara att föredraga framför den sålunda föreslagna, få undertecknade med afseende på de jemlikt sagda memorial föreslagna förändringarna i Eders Kongl. Maj:ts proposition förklara, att uti de af dessa förändringar berörda delar utskottets förslag, ehuru innebärande ett betydligt försvagande af den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna organisationen, dock, jemfördt med den nuvarande härorganisationen, medför följande fördelar:

A. *I fråga om förslaget till ny värnpligtslag:*

att i följd af ökningen af utbildningstiden för den värnpligtige, denne vid mobilisering bör ega betydligt större krigsduglighet än nu, samt

att, då repetitions- (regements-) öfningarnas antal och äfven, i någon mån, längd ökats, detta innebär en motsvarande ökning i de mobiliserade truppförbandens krigsduglighet.

B. *I fråga om förslaget till ny härordning:*

att bildandet af reservformationer af andra uppbådet vid specialvapen, och — derest tillräckligt befäl komme att förefinnas — äfven vid infanteriet, varder underlättadt; äfvenså uppsättandet af landstormsafdelningar.

att förutsättningarna för erhållandet af reservbefäl ökas.

Enär vidare, i nedan berörda afseenden, Eders Kongl. Maj:ts proposition åtminstone i väsentlig grad återfinnes uti den i memorialet föreslagna härordningen, få undertecknade derjemte påpeka:

att fälthären, jemlikt densamma, får en mera likformig sammansättning och indelning samt blir försedd med förstärkta organ för de högre enheternas ledning och truppens underhåll, samt

att befästningarna blifva försedda med ständig fredsbesättning, utan att de till fältarmén afsedda trupperna behöfva tagas i anspråk härför;

att samtliga infanteriregementen erhålla en mera likartad sammansättning samt att organisation och mobilisering på 3 bataljoner af fältarméns infanteriregementen kunna försiggå något lättare än nu;

att då förslaget till organisation af kavalleriet hufvudsakligen öfverensstämmer med Eders Kongl. Maj:ts proposition, detta vapen, i jämförelse med nuvarande organisation, vinner en motsvarande förbättring;

att artilleriets styrka och verkningsförmåga ökas: vid fältartilleriet genom tillkomsten af fälthaubitser och batteriernas organisation på 4 kanoner; vid positionsartilleriet genom detta vapens organisation redan i fredstid; och vid fästningsartilleriet genom en ökning, motsvarande hvad Eders Kongl. Maj:t föreslagit;

att vid ingenjörtrupperna genom kadrernas förstärkning mobiliseringen af såväl fältarméns som fästningarnas ingenjörtrupper och staber blir möjliggjord eller underlättad, samt

att genom träng- och sjukvårdstruppernas omorganisation dessa truppers mobilisering underlättas.

I betraktande af hvad sålunda anförts samt af de olägenheter, hvilka sammanhånga med vår nuvarande härorganisation — den der brister i alla ofvan anförda hänseenden, och med hvilken sammanhänger indelningsverket, som gifver hären en olikartad beskaffenhet och försvårar en utveckling af försvaret efter tidens kraf — få vi alltså förklara, att enligt vår tanke en härorganisation i öfverensstämmelse med Riksdagens särskilda utskotts (n:o 1) memorial, n:o 12, oakadt de afsevärda brister, hvaraf den i jämförelse med en härordning enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag lider, bland annat i fråga om officers- och underofficerskårernas vid flertalet trupper ogynsamma tjänstgöringsförhållanden, dock, såväl i och för sig som i följd af den med vinterförläggning inträdande större utvecklingsmöjligheten, innebär en sådan förbättring, att

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

den må kunna antagas att träda i stället för den nuvarande härorganisationen.

Stockholm den 23 maj 1901.

Underdånigst

M. W. Hamilton,

Axel Rappe,
Alfred Sjöberg,
C. Munck,
Carl Ericson,
J. R. Hamilton,
Carl Warberg,
G. Dunér

H. Elliot,
G. Bråkenhielm,
Hemming Gadd,
Richard Berg,
L. W. Stjernstedt,
Gustaf Björlin,
E. Melander.»

Med stöd af detta utlåtande, och med hänsyn till önskvärdheten af att något snarast må blifva gjordt till stärkande af landets lefvande försvar har statsrådet funnit sig — derest det föreliggande förslaget blifver af Riksdagen godkänt — böra tillstyrka Konungen att jemväl godkänna detsamma.

Herr Göthberg: Herr talman, mina herrar! Då jag icke hade ordet vid de tillfällen, när denna fråga förut behandlades, skall jag be att nu vid dess slutliga afgörande få säga några få ord.

Först ber jag då att få nämna, att jag för min personliga del är mycket varm vän af ett stärkt försvar; och jag anser också, att vår ställning är sådan, att vi med god vilja och med anlitande af alla de krafter, öfver hvilka vi förfoga, skola kunna försvara oss. På grund deraf har jag velat här uttala som min åsigt, att vi efter våra tillgångar böra se till att få ett så effektivt försvar som möjligt. Jag tror äfven, att det nu icke längre duger att bygga på det gamla systemet, indelningsverket, med stam och beväring, utan att man bör öfvergå till den *allmänna värnpligten*.

Oaktadt jag hyser dessa åsikter, måste jag tillstå, att det nu föreliggande förslaget icke tilltalar mig. Jag skulle visserligen kunna tänka mig, att ett härordningsförslag med 8 månaders tjänstgöringstid för infanteriet skulle kunna låta sig göra — om man nemligen kunde ordna det så, att man finge *sommar-förläggning* i stället för, såsom enligt det nu föreliggande förslaget, *vinter-förläggning*. Jag ser nemligen en så ofantlig skilnad der vid lag på den tid, som bör tillmätas dessa öfningar, då det blir fråga om att utföra dem vintertid eller sommartid, så att jag tror, att om man skulle kunna öfvergå till att förlägga öfningarna till sommartiden, skulle derigenom kunna besparas en eller annan månad.

Jag skall icke tillåta mig ingå i några detaljer, ty dertill saknar jag förmåga, men jag tror, att litet hvar, med erfarenhet om hvad det vill säga att fullgöra sin värnpligt, kan hafva temligen klart för sig, hvilken betydelse det har att hafva sommaren för

sig till sådana öfningar mot att hafva vintern. Utskottet har sjelft, synes det mig, visat, att det förslag, som nu föreligger, icke är fullt tillfredsställande, ur synpunkten af den allmänna värnpligten. Utskottet har ju måst föreslå att genom värfning skaffa åtskillig förstärkning vid de olika regementena, och detta, om jag fattat rätt, hufvudsakligen på den grund, att man anser, att man, enligt det nu föreliggande förslaget, icke kan uttaga reservbefäl.

Jag kan icke neka till, att det intryck, jag fick vid generaldebatten angående härordningsförslaget, var mycket nedslående. Jag hade tänkt mig, då jag fick se det kongl. förslaget framlagdt, att vi nu stodo inför ett skede i vår utvecklingshistoria, då det vore fråga om att öfvergå till en fullt tillfredsställande lösning af vårt fosterlands försvar. Då utskottets betänkande framkom och jag hade studerat detsamma, fann jag snart, att så ej var förhållandet. Om jag då sammanställer detta med hvad som yttrades under debatten och synnerligast hvad som yttrades från statsrådsbänken, så må jag säga, att det på mig gjorde ett pinsamt intryck. Då Kongl. Maj:t i sitt förslag hade förklarat, att man tagit det minsta möjliga antal dagar och att man der vid lag icke kunde gifva efter något, då herr krigsministern vidare under debatten förklarade, då det var fråga om 8 månaders öfningstid, att man under sådana förhållanden ej kunde tänka sig försvarsfrågan löst på den allmänna värnpligtens grund, utan förklarade — om jag minnes rätt — att man då måste värfva omkring 50 procent, och då man nu sedan har avancerat så långt, att man tycker sig kunna antaga det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget, så ställer sig den frågan för mig: huru skall man lyckas få fram ett förslag, hvarigenom man kan nå full trygghet och hvilket svenska Riksdagen skall kunna antaga såsom ett förslag, som för närvarande fyller behovet? Jag vet icke, huru man skall få fram ett sådant förslag.

Det väckte min synnerliga uppmärksamhet, då hans excellens herr statsministern nyss uppläste ett utlåtande från de militära auktoriteterna, hvori uttalades, att det nu föreliggande förslaget icke vore en fullt tillfredsställande lösning af frågan, utan endast, vid jemförelse med den nuvarande härordningsorganisationen, att föredraga såsom något att bygga på för framtiden. Ja, mina herrar, hvem vill neka till det? Men jag frågar, huru länge skola vi på detta sätt hålla på att lappa och lappa på ett härordningsförslag utan att någonsin kunna taga ett afgörande steg. Det är väl icke konstigt att förklara, att den härordning, som nu föreslås, är något bättre än den härordning, som vi för närvarande hafva, då man en lång tid har hört, att den sistnämnda är högst otillfredsställande.

Jag för min del får uppriktigt erkänna, att jag icke kan med godt samvete rösta för ett så beskaffadt förslag som det nu föreliggande. Jag skulle därför hafva önskat, att frågan något uppskjutits, så att Kongl. Maj:t med de auktoriteter, som kunna stå

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Kongl. Maj:t till buds, måtte hafva fått taga allt hvad som nu yttrats vid frågans behandling såväl i tidningspressen som i kammarna under moget öfvervägande och, på grundvalen af dessa yttranden och med tanke på att kunna göra det bästa möjliga, sedermera framlägga ett nytt förslag till Riksdagen, och att detta förslag då hade varit åtföljdt af förslag till förändringar eller reformer i såväl skatte- som krigslagstiftningen och — hvarför icke — äfven af ett förslag om utvidgning af den politiska rösträtten.

Härmed har jag ej velat sammankoppla dessa frågor med försvarsfrågan, men jag tror, att det varit mycket lyckligare för vårt land, om det ändå från regeringen framlagts sådana förslag och att Riksdagen der vid lag fått visa, hvilken ställning Riksdagen önskat intaga till dessa frågor.

Det har också fäst min synnerliga uppmärksamhet, att det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget i det stora hela är nästan lika dyrt som Kongl. Maj:ts förslag. Och sedt från den finansiella sidan, undrar jag verkligen, om det är af sparsamhetsskäl som man nu kommer att rösta för sammanjemkningsförslaget. Jag tror det icke, och herrarne få förlåta mig, om jag hyser den åsigten, att det motiv — jag vill icke säga hufvudmotiv — men det, som åtminstone till någon del för åtskilliga af herrarne dikterat beslutet att rösta för det föreliggande förslaget, ändå är *det*, att man tänkt sig genom ett antagande af det nu föreliggande förslaget hålla just den fråga på afstånd, som man allra värst fruktar för att den skall få sin lösning i svenska Riksdagen, nemligen rösträttsfrågan. Och jag må säga, att *det* motivet gillar jag icke. Naturligtvis skulle jag önska, att jag härutinnan hade tagit fel. Jag kan heller icke bevisa, att så är, men jag vet, att jag vid enskilda samtal med åtskilliga riksdagsmän tyckt mig förmärka, att det dock är der, som skon klämmer.

Emellertid anser jag, att försvarsfrågan är en allt för vigtig fråga att lösas på grund af något sådant motiv, vare sig det ena eller det andra, och att vi böra lösa den frågan endast af det motivet, att vi böra göra det mesta möjliga för vårt lands försvar, för att försvara vårt lands sjelfständighet. Och jag tror, att när ett sådant förslag föreligger, hvilket vi kunna ena oss om, att dess största styrka består deruti, att vi genom detsamma kunna trygga oss mot angrepp utifrån, skola vi nog litet hvar känna oss villiga att gifva vår röst för antagandet af detsamma.

Jag vill icke trötta kammaren med att anföra något vidare, utan skall jag endast, med anledning af hvad jag här yttrat, be att få yrka afslag å det föreliggande sammanjemkningsförslaget.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag och en ärad kamrat på denna bänk hafva uti en reservation angifvit vår ställning till det af utskottet framlagda sammanjemkningsförslaget. Vi hafva hyst betänkligheter mot detta förslag i främsta rummet därför,

att vi icke kunnat finna, att det i allt öfverensstämmer med grundlagens föreskrifter. Vi syfta då egentligen på 2 punkter i utskottets förslag, först det tillägg, som gjorts till 35:te paragrafen värnpligtslagen, nemligen att de värnpligtige, hvilka tienstgöra längre än 240 dagar, skulle, utom det här i sista punkten bestämda penningbidraget, erhålla ett tillskott på den grund, att de hafva längre tienstgöring än de andra. Vi tro, att utskottet vid framställandet af detta förslag har begagnat en initiativrätt, som det enligt grundlagen ej har. Uti den kongl. propositionen talas icke om något penningbidrag, som öfverstiger 50 öre om dagen. Det talas ej heller i någon af motionerna om ett högre penningbidrag än det nämnda beloppet. Men enligt den 35:te paragrafen skulle de värnpligtige under vissa förhållanden erhålla ett penningbidrag, som öfverstiger detta belopp af 50 öre om dagen — för att nu icke tala om att ett sådant öferskjutande penningbidrag ej är att jemföra med sådana penningbidrag, som förr varit föreslagna. Vi tro således, att utskottet icke i denna fråga haft initiativrätt.

Detsamma gäller en annan punkt i utskottets förslag, nemligen den, som kammaren återfinner på sid. 32, deri Kongl. Maj:t bemyndigas att utöfver den fasta stammen, som förut är bestämd för de olika regementena, efter 1907 anställa vid vissa regementen 72 fast anställda och vid andra regementen 48 fast anställda. Icke heller detta tro vi, att utskottet haft rätt föreslå. Det är visserligen sant, att i en motion af herr H. Andersson i Nöbbelef har föreslagits, att intill år 1908 Kongl. Maj:t skulle ega att antaga volontärer utöfver det förut bestämda antalet. Men detta skulle för det första gälla endast intill år 1908 och icke efter ingången af nämnda år. Och för det andra skulle de volontärer, som i motionen föreslås, anställas för att ersätta den befarade, något för hastiga afgången af de indelta soldaterna, under det att de 72 och 48, som här omnämnas, deremot skulle anställas för att ersätta bristen på utbildning hos de värnpligtige. Anställandet af volontärer enligt motionärens förslag och anställandet af volontärer enligt utskottets förslag är sålunda två skilda saker. Vi tro sålunda icke, att utskottet haft grundlagenligt rätt att föreslå Riksdagen beslut i dessa två hänseenden.

Om vi sedan öfvergå till sjelfva förslaget, så vill jag erinra om att jag i måndags 8 dagar sedan uttalade stora betänkligheter mot att, när man rubbade icke allenast vissa viktiga delar i en organisation, utan sjelfva grundpelaren i densamma, likväl i det stora hela bibehålla organisationen. Det synes mig, att om förslaget varit helgjutet från början, kan det omöjligen blifva helgjutet, när man på det sättet rubbar grundvalen, på hvilket förslaget hvilar. Jag vill nu icke så mycket uppehålla mig vid att enligt utskottets förslag värfningen skulle ökas utöfver den värfning, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle förefinnas — det är inemot 1,800 värfvade nummer, som enligt utskottets förslag ytterligare

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

skulle tillkomma — ehuru, om man tänker på de svårigheter, som under vissa konjunkturen uppstått att värfva manskap, detta måste synas betänkligt. Men huru har man vidare tänkt sig befälets ställning? Det var ingenting i det utlåtande af generalerna, som upplästes af hans excellens herr statsministern, hvilket berörde vare sig befälets eller underbefälets ställning. Huru har man tänkt sig ställningen och aflöningen för dessa tjänstemän hädanefter, och huru har man tänkt sig den inbördes ställningen mellan kavalleriet och med detta likstälda vapen å ena sidan och infanteriet och med detta likstälda vapen, å andra sidan? Officerare och underbefäl vid kavalleriet, fältartilleriet, fältingeniörs- och fälttelegraftrupperna skulle få en tjänstgöring under ungefär hela året, endast med en vanlig semester — om vi så få kalla det. Officerare och underbefäl vid infanteriet och vid de i sådant hänseende med infanteriet likstälda vapenslagen skulle deremot erhålla en tjänstgöring af 5 månader på vintern och våren samt en månad på hösten. Huru skall det kunna vara möjligt att ordna aflöningsförhållandena för denna talrika tjänstemannakår under dylika förhållanden? Det *kan* ju hända, att det är möjligt att ordna dem, men någon utredning om att det är möjligt föreligger ingalunda.

Har man vidare varit i tillfälle att utarbeta mobiliserings-tabeller, grundade på detta sammanjemkningsförslag? Är man öfvertygad om att mobiliseringen enligt detta förslag skall utfalla gynnsamt? Derom ha vi icke fått höra någonting. Vi hafva fått höra, att detta förslag, jemfördt med det nuvarande, är bättre, och det vore underligt, om det icke vore det, när det är så mycket dyrare. Endast med hänsyn till det stora antalet truppförband, som tillkommit, bör det vara mycket bättre. Men är det äfven bättre med hänsyn till härens duglighet vid mobilisering?

Det fans i generalernas utlåtande, som upplästes, ett uttryck, som förklarar, hvarför generalerna kunde vara med om detta förslag, och det var det uttrycket, att i detta förslag ligga *utvecklingsmöjligheter*. Det är sålunda icke *detta* förslag, som generalerna tänkt på, när de uttalade sig gillande om detsamma, utan den organisation, till hvilken utvecklingen möjligen kommer att föra, och det är ju en sak, som man väl kan förstå.

Jag och många med mig hafva icke ansett, att försvarsfrågan borde vid denna riksdag erhålla en definitiv lösning, ehuru vi äro lifligt öfvertygade om att en snar och genomgripande reform af försvarsväsendet är nödvändig, men vi hafva ansett, att i sammanhang dermed vissa andra reformer borde genomföras, enkannerligen en reform af den politiska rösträtten. Våra önskingar i detta hänseende hafva naturligtvis icke kunnat blifva i någon mån tillgodosedda genom sammanjemkningsförslaget.

När då härtill kommer de formella och sakliga brister, som jag förut vidrört, är det klart, att jag för min del icke kan vara

med om detta sammanjemkningsförslag, utan ber, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Höjer, Wallis, Berg* i Stockholm, *David Bergström* i Stockholm, *Byström, Eklund* i Stockholm, *Johansson* i Öija, *Kinnman, Kempe, Hammarström, Persson* i Arboga, *Darin, Nordin* i Sättna, *Kvarnzelius, Åkerlind, Norberg* och *Kardell*.

Vidare yttrade:

Herr Dahlstedt: Herr grefve och talman, mine herrar! Då jag icke förut yttrat mig i den föreliggande viktiga frågan, må det tillåtas mig att vid det slutliga afgörandet af densamma säga några ord, äfven om jag dervid icke kan frambära något nytt i saken.

Det gifves ögonblick, då man mer än eljest känner, huru magtpåliggande och ansvarsfullt det steg är, som man står i begrepp att taga. Jag är öfvertygad om att vi i dag alla känna detta ansvar, då vi snart skola afgifva våra röster i den största och viktigaste fråga, som förekommit under det nya statsskicket i vårt land. I början af detta riksmöte öfverlemnades till Riksdagens pröfning Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning, fotad på tolf månaders vapenöfning och på allmän värnpligt. Första Kammaren har med vissa modifikationer godkänt detta Kongl. Maj:ts förslag, under det att Andra Kammaren för sin del stannat vid en öfningstid på åtta månader. Nu föreligger till kammarens pröfning ett sammanjemkningsförslag, hvars innehåll vi alla känna till. De flesta, för att icke säga alla, som deltagit i arbetet med detta sammanjemkningsförslag, hafva säkerligen mer eller mindre fått släppa vissa önskningsmål för att nå det resultat, som det föreliggande förslaget innebär. Allvarligt ställer sig för mig den frågan, huru jag nu i fråga om detta förslag skall handla för att gagna mitt fosterland. För min del vågar jag då icke säga, att, då jag icke fått allt det som jag ville, jag icke skulle vilja medverka till denna viktiga frågas lösning. Skulle man resonera och handla så, skulle man aldrig komma till något beslut, ty full enighet i alla detaljer lärer väl aldrig kunna vinnas, då det gäller en fråga af sådan omfattning som den föreliggande. Man måste därför vara beredd att bringa, måhända rätt känbara, personliga offer af sina önsknningar, om något skall kunna vinnas.

Somliga hålla nu före, att detta förslag måste lösas i samband med andra inom vårt politiska lif på dagordningen stående viktiga frågor. Jag vågar vördsamt fråga dem, som resonera så, om de verkligen tro, att denna stora vitalfråga, som ju bör stå framför och öfver alla andra frågor, genom en dylik sammankoppling med andra, låt vara viktiga, spörsmål skall i den närmaste framtiden vinna sin lösning. Jag vill i detta hänseende endast erinra om 1873 års sammankoppling af försvars- och skattefrågorna. För

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

min del kan jag ej heller tro, att försvarsfrågan eller nödiga inre reformer skola främjas, om vi genom ett afslag skola kasta oss in i en oberäknelig kretsgång, der alla möjliga frågor sammankopplas. Deraf blir enligt mitt förmenande endast ett kaos, ur hvilket det behöfs många och långa år för att komma ut.

Andra säga, att det, som nu erbjudes, icke är nog. 365 dagar skola vi hafva, och vi skulle kunna behöfva mera. Vi böra härvidlag erinra oss, att på sin tid — det är icke så länge sedan dess — 90 dagar ansågos såsom en god, ja, effektiv utbildningstid för vår värnpligtiga ungdom. Nu stå vi på en tidpunkt, då från alla håll erkännes, att denna öfningstid är otillräcklig, och samtidigt står den besinningsfulla Andra Kammaren bra nära att utsträcka öfningstiden till 240 dagar för infanteriet, 300 dagar för sjövapnet och 365 dagar för vissa specialvapen.

För min del måste jag säga, att detta synes mig utgöra ett mycket stort steg framåt, och tager Andra Kammaren, som jag hoppas, det steget, har den dermed tydligen visat, att den, i hvad på den ankommer, vill göra allt för att stärka fosterlandets försvar. 240 dagar äro dock mera än 90 dagar, och 365 dagar måste anses vara en afsevärd öfningstid för specialvapnen. Mycket måste medhinnas under denna öfningstid för de olika vapnen, om vederbörande befäl tager sin uppgift på allvar och väl använder tiden i det bestämda syftet att utbilda beväringen fältmessigt.

Jag tror således för min del, och jag har äfven fått bekräftelse på denna min öfvertygelse från statsrådsbanken i dag, att detta sammanjemkningsförslag innebär en väsentlig förstärkning af landets försvar, och jag håller före, att detta förslag är ett steg i den rätta riktningen och utgör en god plattform för en vidare utveckling och stärkande af försvaret, om detta i en närmare eller mera aflägsen framtid blir nödvändigt.

Jag anhåller att i detta sammanhang få läsa upp några ord af en aktad professor från ett af rikets universitet. Vid ett möte i Upsala för icke så länge sedan yttrade professor Hjärne bland annat följande enligt ett tidningsreferat, som jag har i min hand: »Vilkor kunna uppställas och dryftas i oändlighet, medan en förlamande trötthet bemäktigar sig sinnena och osämjan växer i samma mån som utsigten till en bestämd uppgörelse försvinner i fjerran. Antages deremot den föreslagna härordningen utom på förhand fastställda vilkor, då kunna vi vara förvissade derom, att de reformer, som verkligen stå i saklig förbindelse med dess genomförande, skola göra sig gällande så mycket kraftigare, ju förr den nya organisationen i verkligheten röjer sin art och sina kraf.

Hvilka skäl finnas eljest för ytterligare uppskof? Man har värdjat till den gamla hedervärda svenska betänksamheten, som icke tycker om öfverrumplingar, såsom det heter. Men kan det verkligen vara tal om öfverrumpling i en fråga, som under mer än en mansålder varit föremål för ett oafslutligt Sisyfus-arbete och som

särskildt denna gång blifvit framlagd till våra folkombuds och hela allmänhetens begrundande i så god tid och i så fullständigt utarbetadt skick? Skall betänksamheten drifvas än längre, då är det fara värdt, att man förväxlar denna dygd med omanlig obeslutsamhet, som väl ingen vill upphöja till ett kännetecknande drag för det svenska folklynnnet.» Och i slutet af sitt tal yttrade professor Hjärne vidare: »Det påstås äfven, att det allmänna världsläget visst icke ter sig så hotande, att någon fara kan anses vara förbunden med ett eller annat års uppskof. Men i sjelfva verket måste man vara blind för tidens tecken, om man trots allt hvad som skett och timar omkring oss ännu vågar invagga sig i så godtrogna och flegmatiska föreställningar. Visserligen är det ingen anledning att hängifva sig till en panisk skrämsel, och det myckna talet om de faror, som hota de små staterna, motväges utan tvifvel af det lika berättigade talet om de icke mindre faror, som hota äfven de stora väldena. Det betyder dock ingenting annat, än att det är på tid för oss alla, både små och stora folk, att beställa om vårt hus och sörja för vår kommande trygghet i ett tidevarf, som artar sig att täfla med det napoleonska i våldsamma omstörtningar och plötsligt utbrytande stormar.

Det finnes därför intet skäl att uppskjuta förslagets antagande.

De åstundade samhällsreformerna skola *ej uppställas såsom villkor*, utan dessa reformer skola följa som *nödvändiga konsekvenser*.»

Mina herrar! Jag sade, att ansvaret kännes stort inför det afgörande steget. Då jag känner detta och tillika håller före, att ett afgörande beslut *nu* bör fattas; då jag befarar, att ett afslag icke skulle vara egnadt att i en snar framtid främja försvarsfrågens lösning, utan snarare medföra större svårigheter derför; och då jag tror, att det nu föreliggande förslaget innebär den under nuvarande förhållanden bästa möjliga lösningen af denna viktiga fråga; samt då jag slutligen tror, att ett afgörande *nu* skulle befria vårt land och vårt folk från ändlösa och fruktlösa strider af betänkligaste art, bjuda mig mitt samvete och min pligt att med min röst bidra till förslagets antagande.

Herr greve och talman! Jag anhåller således att få yrka bifall till det föreliggande sammanjemkningsförslaget.

Friherre Ericson: Herr talman, mine herrar! Vid den behandling af denna fråga, som förekom för något mer än en vecka sedan, låg otvifvelaktigt tyngdpunkten i de flesta anförandena i den frågan, huruvida man borde söka vinna ett afgörande redan vid denna riksdag eller uppskjuta det till en följande. För min del yrkade jag då bifall till utskottets hemställan; men då denna hemställan sköts åt sidan, anslöt jag mig till och röstade för herr Hjelméus' reservation, med hvilken äfven en möjlighet gafs att redan vid denna riksdag komma till ett tillfredsställande resultat.

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Jag föreställer mig, att äfven vid behandlingen af den fråga, som i dag föreligger, tyngdpunkten i de olika anförandena kommer att utgöras af frågan, huruvida ett afgörande på tillfredsställande sätt nu kan vinnas eller man bör besluta ett uppskof för erhållande af ett ännu mer tillfredsställande resultat.

Vi hafva redan hört en talare på vermlandsbänken uttala sig emot det här föreliggande förslaget, alldenstund det icke tillfredsställer de kraf, som af honom uppställas. Han önskar således uppskof och anser för sin del, att alla farhågor om en genom ett dylikt uppskof uppkommande sammankoppling med andra betydelsefulla frågor äro obefogade. För min del kan jag icke hysa samma förhoppningsfulla uppfattning som han, och jag föreställer mig, att litet hvar af denna kammares ledamöter måste inom sig erkänna, att genom ett uppskof denna fråga oundgängligen kopplas samman med många andra stora frågor.

Jag kommer äfven i dag att rösta för ett afgörande, men skall ej trötta kammaren med att upprepa de skäl för ett afgörande, som jag angaf förra gången frågan behandlades — ehuru de äfven i nu förevarande sammanhang kunde ega berättigande — utan vill blott tillägga ytterligare några skäl, som tala för ett afgörande redan nu. Men dessförinnan må de reservationer, som vid detta utskotts-betänkande finnas afgifna, något beröras.

Det är tvenne reservationer, som afgifvits af ledamöter från denna kammare. Främst bland dessa finna vi herr Anderssons i Nöbbelöf, med hvilken denna gång endast två andra utskottsledamöter förenat sig. Han säger sig icke i princip hafva något att invända mot en olika öfningstid för olika vapen, men uttalar de allvarligaste betänkligheter emot att en så betydande magt som att afgöra, huruvida en värnpliktig skall tjenstgöra 8 eller 12 månader, lägges i inskrifningsrevisionens händer. Jag vill då påminna om att inskrifningsrevisionen är sammansatt af landshöfdingen eller i hans ställe landssekreteraren, vidare inskrifningsområdesbefälhafvaren — den ende militäre ledamoten — samt tre personer, utsedda af vederbörande landsting. Således hafva de personer, hvilka äro så att säga folkvalda inom denna revision, ren majoritet. Man kan väl näppeligen tänka sig en sammansättning af en kommission, der förutsättningarna för en allsidig, ingående, i alla afseenden rättvis pröfning af der förekommande ömtåliga och grannliga frågor i högre grad äro tillgodosedda.

Vidare finna vi af 19 § i det framlagda förslaget till värnpligtslag, att inskrifningsnämnd skall bland annat mottaga de värnpligtiges anmälningar rörande det truppslag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvori de önska blifva inskrifne. Inskrifningsnämndens förslag går sedermera in till inskrifningsrevisionen, hvilken har att afgöra med företrädesrätt för dem, som frivilligt anmält sig. I § 49 af nu föreliggande förslag — motsvarande § 50 i nu gällande värnpligtslag — föreslås, att de närmare be-

stämmelser, som äro erforderliga för denna lags tillämpning, skola af Kongl. Maj:t utfärdas. För den nu gällande lagens tillämpning äro dessa föreskrifter gifna i den s. k. inskrifningsförordningen af den 22 december 1892, i hvars 31 § säges: »såsom lämplige för specialvapen eller för fästningstjenst vid flottan antecknas värnpligtige, hvilka uppfylla de derför bestämda fordringar, och skola till sådan anteckning ifrågakomma: i första rummet de, som sjelfva anmäla sig, hvarvid de, som önska undergå inskrifning före värnpligtsåldern, skola ega företräde, derefter de, som förut innehaft enahanda anställning vid härens eller flottans stam, och slutligen andre inskrifne.» Nu har erfarenheten visat, att det är endast undantagsvis som inskrifningsrevisionen nödgats uttaga värnpligtige till de olika specialvapnen, under det i de allra flesta fall frivillighetens väg kunnat anlitas.

Häremot invändes nu, att förhållandet hädanefter skulle blifva ett helt annat, om den ene skulle åläggas 8 månaders värnpligt, den andre åter 12 månaders. Detta är i och för sig sant. Emellertid må framhållas, att det gifves vissa icke alldeles obetydliga förmåner förenade med de 12 månadernas värnpligt. Dit hör, att de värnpligtige vid specialvapnen, som hafva 12 månaders tjenstgöring, icke behöfva inträda i tjenstgöring mer än 2 gånger, dels i november vid början af den 281 dagar omfattande rekrytskolan jemte den derpå omedelbart följande repetitionsöfningen, dels vid den andra repetitionsöfningen. Värnpligtige vid infanteriet måste deremot infinna sig till tjenstgöring 4 gånger: vid rekrytskolan i januari samt sedermera vid de 3 repetitionsöfningarna. Redan häri ligger en icke obetydlig förmån för dem, som gå till specialvapnen, och redan denna omständighet bör föranleda mången frivillig anmälan.

Derjemte böra vi betänka, att ifrågavarande bestämmelse ej skall tillämpas förrän 6 år härefter. Det ligger således fullkomligt i Riksdagens skön att se till, att sådana ytterligare förmåner bjudas dem, som gå till dessa specialvapen, att vi ej behöfva tvifla på att vi verkligen skola få folk, som dertill frivilligt anmäler sig. Under sådana förhållanden tror jag, att de betänkligheter, hvilka af herr Andersson i hans reservation framhållas, icke äro särdeles berättigade.

Vidare finna vi till betänkandet fogad en reservation af herrarn von Friesen och Staaff, hvori de uttala — likasom herr von Friesen i dag i sitt muntliga anförande — att de anse det tvifvelaktigt, huruvida det nu framlagda sammanjemkningsförslaget verkligen står i full öfverensstämmelse med grundlagens föreskrifter. Jag skall nu icke upptaga till besvarande dessa betänkligheter, då jag är förvissad om, att andra ledamöter af kammaren komma att göra det. Huru litet grundlagstolkare jag än tillåter mig att vara här inför kammaren, vill jag likväl säga, att efter min tydning af grundlagen i detta fall kan icke finnas något grundlagsstridigt

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

i det nu föreliggande förslaget. Jag betviflar för öfrigt högeligen, att något större organisationsförslag verkligen inom Riksdagen genomförts, utan att lika betydande rubbningar uppåt eller nedåt emot hvad Kongl. Maj:t eller enskild motionär föreslagit dervid förekommit som de nu här ifrågasatta.

I sista punkten af herrar von Friesens och Staaffs reservation finna vi ett uttalande, som lyder sålunda: »Vi — — — känna oss förvissade, att det» — d. v. s. förslaget — »i sakligt hänseende bort underkastas en omsorgsfullare pröfning — omfattande verklig utredning i fråga om förslagets alla vidtgående konsekvenser — än som under för handen varande förhållanden varit möjlig.» När jag läste detta deras uttalande, gjorde jag mig naturligtvis den frågan, hvad detsamma kunde ha för innebörd. Jag besvarade frågan så, att innebörden torde vara den, att dessa herrar reservanter föreställa sig, att det förslag, som nu föreligger till antagande, icke utan afsevärda svårigheter skulle kunna föras in i de spår, som i motiveringen till Kongl. Maj:ts förslag äro angifna för gången af och sättet för utbildningsarbetet inom de olika vapnen. Som möjligen någon i denna kammare skulle kunna hysa liknande betänklighet, har jag, ehuru väl jag för min del icke var det ringaste tveksam, då jag hade Kongl. Maj:ts förslag fullt klart för mig, med mycken omsorg och noggrannhet genomgått detta nu föreliggande förslag, och jag kom då återigen till den uppfattningen, att någon svårighet icke förefinnes att föra detta förslag in i de spår, som för gången af och sättet för utbildnings- och öfningsarbetet i dess helhet äro i motiveringen till Kongl. Maj:ts förslag angifna.

Men när herr von Friesen nyss hade sitt anförande, funno vi, att hans betänkligheter icke utgingo från den synpunkt, som jag först antog varit för reservanterna bestämmande, utan från helt andra. Han framhöll nemligen med mycken tydlighet, att om det kongl. förslaget varit helgjutet från början, kunde icke det förslag, som här föreligger, vara helgjutet. Det är svårt att finna, att den af honom gjorda konklusionen kan vara riktig och således ega någon afgörande betydelse. Derför att det kongl. förslaget varit helgjutet, finnes väl icke något skäl att påstå, att detta förslag, derför att det rör sig inom en mindre ram, icke äfvenledes kan vara helgjutet.

Herr von Friesen uttalade vidare sina betänkligheter angående den ökade värfning, som blir en följd af detta sammanjemkningsförslags antagande. Ja, han har naturligtvis rätt deruti, att en ökad nödvändighet att antaga frivilliga alltid medför ökad svårighet, men detta är ju något, som Riksdagen, när den frågan förekommer, får taga under vederbörligt öfvervägande, så att svårigheterna öfvervinnas. Emellertid må redan här uppmärksamhet fästas derpå, att dessa ökade svårigheter för antagandet af frivilliga, hvilkas antal — såsom herr von Friesen också framhöll —

skulle bli 72 för hvarje regemente, icke kunna förekomma förrän 12 à 15 år härefter, ty efter all sannolikhet äro de indelta soldaterna först då borta, och det är när sådana icke längre finnas, som antagande af detta antal af frivilliga kommer i fråga.

Vidare uttalades betänkligheter angående det sätt, på hvilket man skulle ordna aflöningsförhållandena med hänsyn till den olika tjänstgöring, som förekommer exempelvis vid infanteriet och vid kavalleriet. Jag kan dock icke riktigt förstå, hvarför det skulle vara någon svårighet att ordna aflöningsförhållandena, fastän den ene tjänstgör 8 månader och den andre 12 månader. Jag kan således icke svara något på denna betänklighet; måhända har jag emellertid på något sätt missuppfattat det sagda. Slutligen framställdes den frågan: Finnas mobiliseringstabeller uppgjorda för det sammanjemkningsförslag, som här föreligger? Nej, det finnes inga mobiliseringstabeller uppgjorda efter detta förslag, lika litet som det finnes dylika tabeller uppgjorda för det kongl. förslaget. Att upprätta mobiliseringstabeller för armén är ett mycket betydande och stort arbete, som man icke gerna börjar, förrän man har ett förslag klart, på grund af hvilket man skall göra dessa tabeller. En annan sak är att göra upp en tablå öfver huru det skulle ställa sig med tillgången på befäl eller manskap vid t. ex. ett infanteriregemente eller ett kavalleriregemente, en sådan tablå kan med lätthet uppgöras såväl för det förslag, som här föreligger, som för det af Kongl. Maj:t afgifna. Men det bör vara påtagligt för hvar och en, att allt arbete, som rör mobilisering och upprättande af mobiliseringstabeller, skall blifva ojemförligt mycket lättare efter det nya förslagets antagande, än hvad det var under den nuvarande organisationen, då man hade de största svårigheter att öfvervinna.

Hvad nu beträffar sjelfva organisationsförslaget, sådant som det här föreligger, och dess militära värde, så innebär enligt mitt förmenande antagandet af detta förslag, såväl att vi ordna vårt försvar på den enda säkra grund, som gifves, som ock att vi tillföra detsamma en högst betydande förstärkning. Jag kommer därför att för min del rösta för detsamma, och jag tillråder hvar och en, hvilken liksom jag önskar, att frågan redan vid denna riksdag afgöres på möjligast tillfredsställande sätt, att utan tvekan gifva sin röst åt det här föreliggande förslaget.

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! Andra Kammaren går efter min uppfattning ifrån denna sammanjemkning som en sannskyldig »ridhare af den sorgliga skepnaden». För närvarande gå de ordinarie utgifterna under fjerde hufvudtiteln till 28 millioner kronor; enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle de uppgått till 45 millioner kronor, och det medeltal, hvartill man genom sammanjemkningen kommit, har blifvit 44 millioner — en storartad besparing i förhållande till de 45!

Den indragning af en del i förhållande till sin betydelse allt för

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

dyrbart kavalleri, som Andra Kammaren för ett par dagar sedan beslöt, har slopats i sammanjemkningen. Andra Kammaren har der ytterligare gått miste om en million, som nu skall användas, enligt Första Kammarens önskan, mot endast den ersättningen, att en del småposter strukits — för att tagas igen litet längre fram vid gynsamma tillfällen.

Vidare har denna sammanjemkning på en annan punkt så utfallit, att, ehuru meningen här i Andra Kammaren med kraft och eftertryck var för att beväringens dagaflöning ej skulle sänkas under det nuvarande beloppet, man dock vid sammanjemkningen — för att icke slutsumman för den nya härorganisationen skulle blifva allt för stor — ansett sig kunna knappa in på de allra fattigaste samhällslagrens slantar och för den ojemförligt största tiden i enlighet med Första Kammarens beslut föreslagit en dagaflöning af blott 20 öre.

Detta är två punkter, som ensamt för sig synas mig vara ganska afgörande i afseende på frågan om huru detta förslag bör bedömas ur sammanjemkningsynpunkt.

Men dertill kommer, såsom redan framhållits och i den första reservationen understrukits, att en paragraf, hvilken till sin ordalydelse lika antagits af båda kamrarna, § 22, i det föreliggande sammanjemkningsförslaget fått en så ofantligt annan innebörd, än den förut hade. När det gäller att plocka ut beväringssynglingarne och säga: »du skall ha 8 månaders tjänstgöring, du åter 12 månaders», då vill man förtroendefullt och utan tanke på konsekvenserna lägga afgörandet i händerna på inskrifningsrevisionen, hvilken sålunda skulle få en oerhördt stor magt öfver medborgares rent personliga förhållanden, en magt, hvarom förut, då öfningstiden var lika, icke varit tal, men som nu med den olika öfningstiden skulle komma att införas.

En ärad talare, som nyss hade ordet, sökte trösta oss dermed, att i denna inskrifningsrevision de tre — som hans ord föllo — »folkvalda» ledamöterna ega majoritet. Ja väl, mina herrar, *folkvalda* — men på samma sätt som Första Kammarens ledamöter äro det, som ock väljas af landstingen. Det skulle dock vara underbart, om Andra Kammaren skulle vilja godkänna ett sådant slags folkvaldhet såsom tillfyllestgörande uttryck för sin uppfattning om hvad i den vägen fordras, och om Andra Kammarens flertal skulle vilja tillåta, att denna godtyckliga magt lades i händerna på personer, öfver hvilka man har så ofantligt liten kontroll, som här skulle bli fallet.

Men icke nog dermed, utan bakom detta sammanjemkningsförslag ligger ytterligare något, som väl ej ännu formelt kommit till behandling, men som vi mycket väl veta, att vi votera om, när vi votera om denna sammanjemkning — jag menar kasernerna. Det har sagts ifrån i generalitetets förklaring, att vinterförläggning är meningen, och det har ock hela tiden varit en tyst förutsättning.

Om vi här i Andra Kammaren skulle vilja motsätta oss anläggandet af dessa kaserner, om vi skulle blott begära ett rådtrum för att kunna öfverväga alla de olika möjligheter, som erbjuda sig, ett rådtrum för att se till, om icke i vårt vidsträckta land förhållandena kunna ställa sig olika med afseende på sommar- eller vinterförläggning — så kommer detta efter sammanjemkningen icke att lyckas oss, ty anslaget till kasernerna drifves nog igenom uti gemensam omröstning, och Andra Kammarens vilja betyder intet, äfven om här finnes majoritet emot saken. Så står det till i denna fråga.

Men alla dessa invändningar förblekna dock, säger man, inför det faktum, att Andra Kammaren ju har vunnit, att öfningstiden blir endast 8 månader för fotfolket. Ja, detta är det stora generalfaktum, hvarmed man vill försöka hypnotisera det flertal här, som behöfves för att drifva sammanjemkningen igenom. Nå väl, jag yttrade för min del redan under den föregående stora debatten, att 8 månader, inberäknadt repetitionsöfningar, skulle kunna vara en öfningstid, på hvilken man ganska väl kunde reflektera äfven från mycket långt gående folkligt håll, en tid, som just genom sin relativa korthet kunde tvinga fram den intensiva utbildning uti rekrytskolan, till hvilken vi sträfva, och som således kunde, om den verkligen bibehölles, blifva ett uppslag till en reform i den militära slentrianen. Men, mina herrar, uppmärksamheten har redan blifvit fäst på det betecknande och märkliga ordet i generalitetets förklaring: »utvecklingsmöjligheter». På samma gång jag understryker detta ord, vill jag till alla dem, som nu ämna gå med på detta sammanjemkningsförslag, framställa följande fråga: när kasernerna äro färdigbyggda, när således kostnaden för desamma en gång för alla är gjord, hvarifrån skall då Andra Kammaren taga den motståndskraft, som behöfves för att hålla öfningstiden nere i 8 månader och stå emot de militära ropen, att man måste hafva 10 månader — ja, endast till en början — och sedermera 12 månader och så efter ytterligare en tid ännu flere månaders öfningstid? När icke längre den stora kostnadsfrågan kan bli hufvudsakligen afgörande, utan det endast gäller den relativt ringa tillökning på en visserligen redan nu stor budget, som blir följd af en något förlängd tjenstetid — tro herrarne då, att det är möjligt hålla stånd mot alla bearbetningar? Nej, mina herrar, med öppna ögon besluten i nu icke 8 månaders, utan 10 månaders öfningstid, ty 8 månader med kaserner och vinterförläggning blir inom kort som 10 månader redan af det skälet, att den inryckningsdag, som är föreslagen, eller den 1 januari, icke är lämplig för en hel del personer, nemligen dem, som äro stadda i tjenst, och därför kommer man nog att vädja till ömheten om de värnpliktige och föreslå, att inryckningsdagen må sättas till den 1 november, så att de äfven för tiden derefter och till den 1 januari icke

*Ang. ny
lärorådning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

mätte sakna kasernens huld och skydd, sedan de lemnat sin enskilda tjänst.

Så förhåller det sig med den saken, och det kan icke vara tal om något annat, än att dessa 8 månader äro en bländande skylt, hvarmed man söker locka och hypnotisera; man menar i sjelfva verket 10 månader, och dessa komma nog att genomföras, visserligen icke vid denna riksdag, utan om ett antal år — jag vågar i det fallet verkligen vara profet. Tänk då, mina herrar, om man genom ett uppskof kunde vinna, att denna kasernfråga icke nu afgjordes i en hastig vändning, utan om man finge pröfva densamma i hela dess omfattning, så att man icke bunde sig till att kasta ut dessa 48 millioner kronor — ja, i det första förslaget sattes ju siffran till 60 millioner kronor — på byggnader, hvilka gent emot fienden icke representera ens det ringaste uns värde och som armén ju icke kan taga med och draga någon nytta af i fält! Och tänk, om man i stället finge lägga denna summa, om den nu skall offras, på flottan: hur mycket större nytta och tillskott af försvarskraft skulle då icke genom en sådan anordning åstadkommas, än om man bunde sig vid det beslut om kaserner, hvilket sammanjemkningsförslaget, fastän fördoldt, innebär!

Ja, mina herrar, således redan ur den synpunkten, hur sammanjemkningens resultat skulle te sig för Andra Kammaren, synes det mig alldeles klart, att denna kammare bör besluta sig för ett afslag. Men värre, än att Andra Kammaren lider en dekonfityr, är det gifvetvis, att hela folket blir lidande på att ett sådant beslut kommer att fattas. Redan under mitt förra anförande utvecklade jag, hurusom enligt min uppfattning vi icke ens hafva rätt att nu definitivt binda folket i en fråga, der folkets röst, trots alla förskönande fraser, icke blifvit på lagligt sätt inhemtad. Det är ett öfverskridande af den befogenhet, som vi såsom riksdagsmän för det närvarande hafva, ty vi riksdagsmän stå dock icke här för att med absolut magtfullkomlighet dekretera om allt mellan himmel och jord, som rör svenska folket, utan vi finnas här såsom utsända ombud från detta folk, och det är från dess vilja och dess öfverensstämmelse med våra personliga önsknings, som vi skola hemta rättsgrunden för vårt uppträdande här.

Jag ber kammaren om ursäkt, att jag i detta sammanhang nödgas återkomma till en episod från den föregående diskussionen. Jag tillät mig anføra ett exempel på huru det går till att votera kanske rakt emot sin valkrets mening. Jag framhöll dervid särskildt representanten för en norrländsk stadsvalkrets, och jag tillät mig betona, att det hade af honom, representanten för Söderhamns stad, vid valmötet gifvits försäkringar derom, att försvarsfrågan icke skulle förekomma under den förestående riksdagsperioden och att alltså valmännen icke behöfde känna till hans mening i denna fråga. Han underrättade mig omedelbart, att, så vidt han mindes, det icke förhållit sig på detta sätt, utan att det i sjelfva verket

skulle hafva tillgått helt annorlunda, och han lät mig äfven förstå, att han vid protokollets justering eventuellt skulle göra en rättelse. Någon sådan hördes aldrig af, men i stället har, enligt till mig ingånget telefonmeddelande, uti den i Söderhamn utkommande tidning, som står honom synnerligen nära, i går offentliggjorts en notis, som innehåller ett slags dementi af mitt yttrande rörande hans hållning. Notisen slutar på följande sätt: »Smädelser och osanningar om olika tänkande höra, som vi litet hvar veta, till hufvudvapnen i den socialistiska arsenalen.» Jag finner mig med anledning häraf föranlåten att konstatera hvad som efter förutnämnda valmöte skrefs i samma tidning om den då såsom valkandidat ståendes uppträdande. Söderhamns Tidning för den 9 september 1899 innehåller bland annat följande: »På interpellation af herr Westlin förklarade herr Centerwall, att införande af allmän värnpligt vore af så genomgripande betydelse, att regeringen borde tillkännage sin afsigt att föreslå sådan före nya allmänna val, på det denna fråga må kunna diskuteras i bredaste lager.» Uti den andra ortstidningen är saken något närmare utlagd, och man kan väl icke påstå, att detta skett på, så att säga, någon förhandskänning, att denna sak skulle komma före, och att det alltså vore ett i sådant syfte förfalskadt referat. I Söderhamnskuriren refereras nemligen samma sak så här: »Talaren besvarade i sammanhang härmed interpellationen i värnpligtsfrågan. Man kan i detta fall vara lugn. Ett förslag i den rigtningen går ej under nästa period. Såväl större delen landtmannapartister som de liberale sätta sig deremot. En så vigtig fråga bör desutom ej komma som en öfverraskning. Den bör ingå i valprogrammet vid ett allmänt val.»

Sådana här uttalanden gjordes helt visst då icke blott af en, utan af många. Och ändock stå alla dessa samma representanter och anse sig, mindre än två år derefter, oförhindrade att här förklara, att de med glädje binda sina valmän vid ett definitivt beslut i en fråga sådan som denna!

Men, mina herrar, det *allra* värsta af allt detta är dock, efter min uppfattning, hvarken Andra Kammarens nederlag i sammanjemkningen, huru den förts bakom ljuset och tvungits fram så långt, att den sedermera faktiskt kommer att nödgas taga ut de få steg, som återstå, innan Kongl. Maj:ts förslag uppnås. Det är icke heller ens det, att folket icke får sin goda rätt fram, utan verkligen blir utan sitt hörande öfverlemnadt åt ett beslut i frågan, hvilket kanske skulle utfallit helt annorlunda, om folket tillfrågats. Utan det allra värsta af allt är det, att vid denna frågas behandling förts in åtskilliga moment, som på det tröstlösaste sätt inverka på hela vårt politiska lif.

Här har icke — tillåt mig säga det — kämpats en ärlig strid, utan det har hela tiden varit ett kompromissande. Kan hända hafva icke alla observerat hvad som är kärnpunkten i hela detta sammanjemkningsförslag. Jag skall därför, mina herrar, tillåta mig

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

att läsa upp den till ett minnesmärke för kommande tider öfver 1901 års svenska härordning — i fall den nu går igenom. Denna kärnpunkt uti detta härordningsförslag lyder i all sin korthet på följande sätt: »Repetitionsöfning må icke, der ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, ega rum vid de inom Gefleborgs, Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarna afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.»

Deri ligger kärnpunkten i det hela, och utan denna sats skulle icke heller det hela föreligga i det skick, som nu är fallet.

Hvilket intryck än en sådan lösning af vår försvarsfråga kan meddela nationen, icke är det det intrycket, att här finnes något af den lyftning, den stämning, hvori man kan verkligen lösa en stor fråga. Nej, nu löses den under en känsla af trötthet. Och för visso är det så, att bland de breda lagren kommer harmen öfver den lösning, som Riksdagen här går att besluta, att i mycket hög grad bemängas med en känsla af förakt. Man kan kompromettera parlamentarismen på andra sätt än genom sådana skandal-scener, hvarom vi läsa från vissa främmande parlament: den kan komprometteras lika svårt i den allmänna meningen derigenom att personer icke stå fast vid hvad de en gång förklarat, utan allt jemt vika undan genom kompromisser.

Den, som är värst komprometterad i denna sak, är gifvetvis Kongl. Maj:ts regering. Det är icke glömdt och skall icke glömmas, att vi hört och kunnat höra från statsrådsbänken af hans excellens statsministern, att satser särskildt blifvit *konstruerade* på ett visst sätt, för att de skulle kunna tolkas på ett vis, som är motsatsen till hvad man från början trodde sig i dem finna. Nu har till dessa komprometterade också sällat sig generalitetet, som förut förklarat, hvad som läses i härordningsförslaget sid. 28: »Vi få i underdånighet härmed anmäla, att, *under den gifna förutsättningen af 365 dagars fredstjenstgöring* för de värnpligtige, vi finna förslaget, sådant det nu föreligger, tillfredsställande», — och några reservanter hafva till och med förklarat, att de helst skulle gått längre, men att de dock möjligen skulle kunna nöja sig med 365 dagar. Nu får man höra, hvilken afsigten varit med deras förklaring, nemligen att man också kan taga något helt annat. Det är verkligen egnadt att väcka ytterst blandade känslor, verka förstämning bland dem, som trott, att det skulle finnas någon sorts ordhållighet, någon sorts män bakom ordet och bakom de officiella förklaringarna i en landets lifsfråga. Och det må jag väl säga om hela behandlingen af denna sak, att hvad man än vinner genom att drifva den igenom, »hjelterykte vinner man dock ej derpå».

Frågan, som nu skall afgöras, är, om också Andra Kammaren skall gå med kompromissarierna, om också den skall gå samma

väg som de öfriga och under landets ögon, trots alla skäl, som förebragts, binda sig vid ett beslut, som för långa tider måste blifva bestämmande för utvecklingen, binda sig vid ett beslut, som är uppgjort efter helt andra hufvudgrunder, än som man från militäriskt håll förklarar vara de enda möjliga. Jag tror för min del, att denna Andra Kammare skulle bevaras i ett bättre minne i svenska folkets hjertan och sinnen, om den i denna yttersta stund ryggade tillbaka för ansvaret och i stället beslöte, såsom jag här yrkar, att *afslå* sammanjämkningsförslaget.

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Herr *Jansson* i Saxhyttan instämde häruti.

Herr A. Hedin i Stockholm: Herr talman! När den stora frågan debatterades förra gången, anfördes för ett uppskof skäl af mycket stor vikt. Det har jag aldrig misskänt. På de grunder, jag då framlade, kunde jag emellertid ej annat än önska, att man skulle komma till ett positivt resultat redan vid denna riksdag. Kanhända icke alla kunna hafva ett så lifligt intryck af de mera senterade än definierbara skäl, som tala för den meningen, att äfven ett kort uppskof kunde vara betänkligt. Det kan hända, att detta är lättare för den, hos hvilken detta intryck vuxit upp under en följd af 30 år, än för dem, som haft en kortare tid att se, huru det ena förslaget efter det andra har gått omkull, tills slutligen ett antogs, genomdrifvet med medel, som jag här icke vill karakterisera, och då förklaradt för fullkomligt tillfredsställande, men sedermera kort derefter utdömdt såsom ett verkligt mischmasch.

Jag har icke öfvergifvit den tanke, åt hvilken jag gaf ord, när vi debatterade frågan första gången, att något positivt resultat vid denna riksdag vore i hög grad önskvärdt, därför att omständigheterna kunna blifva sådana, att ett uppskof ännu en gång kan verka nedtryckande på sinnena och till äfventyrs blifva längre, än de förestält sig, som yrkat på uppskofvet.

Emellertid har frågan tyvärr kommit i ett annat läge genom detta förslag, än jag någonsin kunnat föreställa mig. Jag hörde, då beslut förra gången fattades i frågan, från många håll, från personer, representerande alla olika grupper inom denna kammare, att man hade att motse den sammanjämkning, som helt naturligt framginge ur de i denna och medkammaren fattade beslut, d. v. s. den naturliga sammanjämkning, som erbjöde sig på basis af de 8 månaderna och de 12 månaderna, och jag trodde icke, att man skulle på ett så rent af okynligt sätt framlägga andra ändringar. Detta är emellertid hvad som inträffat.

Här förefinnes visserligen en sakbestämmelse, som under andra förhållanden måhända skulle ha varit tillräcklig att förmå mig att säga nej till förslaget, nemligen den, som lägger i inskrifningsrevisionens hand en helt annorlunda betydande och farlig magt, än inskrifningsrevisionen under nuvarande förhållanden eger. Jag

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

fruktar i likhet med några reservanter verkan af det godtycke, som kan komma att utöfvas, jag fruktar intrycket i landet af låt vara till en början blott ett eller annat exempel på uppenbar mannamån. Men ehuru jag icke kan säga, att det är rimligt att antaga en bestämmelse om olika öfningstid utan att garantera möjligheten af att få tillräckligt manskap till specialvapnen, och ehuru jag icke kan grunda denna möjlighet på öfvertygelsen, att det frivilliga erbjudandet skall blifva tillräckligt, utan medgifver, att man måste hafva en ultima ratio, så ock då det svaras mig, att det icke är möjligt att för närvarande få majoritet för lottningen, som enligt min tanke är det rigtige och som vi skola komma till — så anser jag, att denna bestämmelse om inskrifningsrevisionens befogenhet icke är af beskaffenhet, att man därför skall låta förslaget falla. Jag tror och hoppas också, att det icke af denna anledning skall falla.

Men olyckligtvis hafva ett par bestämmelser tillkommit — man vore nästan frestad att säga: för att visa, huru det går för sig att trotsa Andra Kammaren i dess oomtvistliga rätt och likväl få sin vilja igenom. Herr von Friesen har i sitt anförande påpekat dessa två bestämmelser, som innefatta en ostridig öfverträdelse af grundlagens bestämmelser. Af dessa är den ena af mindre saklig betydelse, därför att den, ehuru formulerad i en paragraf i lagen, som det särskilda utskottet icke har grundlagsenlig rätt att taga initiativ till, dock till sitt innehåll är sådan, att den icke betyder mer här, än om den stode i motiveringen. Det hade varit tillräckligt, om utskottet i motiveringen gifvit uttryck åt den meningen, att de, som tvingas till en längre tjänstgöring än de 8 månaderna, borde få hvad här kallas ett tillskott till den eljest beviljade dagaflöningen. Det hade varit tillräckligt att sätta det der. Men nu står det här såsom en lagparagraf och visar, att utskottsmajoriteten icke respekterar grundlagens bud.

Deremot finnes det icke någon dylik ursäkt för den öfverträdelse af utskottets befogenhet, som har egt rum, när utskottet föreslagit — utan att det förslaget eger någon utgångspunkt vare sig i någon motion eller i Kongl. Maj:ts proposition — ett större antal värfvade efter 1908, än som i det ursprungliga förslaget rörande volontärer vid infanteriet fans upptaget. Det finnes icke någon ursäkt för, att utskottet kommit fram med ett sådant förslag. Ty det finnes väl ingen ledamot af utskottet, som icke vet, att han dermed träder i strid med grundlagen, det är väl icke tänkbart, att någon af dem, som sitta der, icke skulle veta detta. Hvarför gör man det då? Är det för att inför Andra Kammaren göra gällande, att det icke är så noga med denna lag, att vi med den kunna handskas, huru vi vilja, därför, att vi äro oansvarige? Detta är en bestämmelse, som jag icke kan rösta för.

Men då detta väl icke kan vara något, hvarpå Första Kammaren eller de, som låta sitt votum dikteras af hvad generalerna påstå,

skulle hålla så hårdt, att de vilja *tvinga* oss att rösta för den, hellre än vi låta hela förslaget gå öfver ända, så vågar man tro, att de skola utesluta en bestämmelse, som står i uppenbar strid med grundlagen och som i realiteten innehåller något, som det stora flertalet här icke anser behöfligt. Således hoppas jag, att rättelse skall vinnas, om kammaren behagade till det särskilda utskottet återremittera detta sammanjemkningsförslag, hvarom jag nu framställer yrkande.

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Herr Göransson: Då försvarsfrågan var före här förra gången, påyrkade jag uppskof af det skäl, att jag ansåg frågan ännu icke vara tillräckligt utredd. Jag har nu, sedan jag tagit del af detta sammanjemkningsförslag, ytterligare blifvit styrkt i denna min uppfattning. Särskildt har jag fäst mig vid frågan, huru de värnpligtige, som skola erhålla 4 månaders längre tjänstgöringstid än de öfriga, skola komma att uttagas. Huru nu än inskrifningsrevisionen kan komma att blifva sammansatt, så kan jag för min del icke tro, att den skall kunna verkställa detta uttagande af värnpligtige, som skola få en tjänstgöringstid af 12 månader i stället för 8, så, att det sker utan missbelåtenhet från dessa värnpligtiges sida. Jag tror, att här är en mycket ömtålig punkt. Och jag tror, att vårt folk lefver i den öfvertygelsen, att det bör råda likhet inför lagen. Jag anser därför, att detta uttagande borde ske på frivillighetens väg och mot nöjaktig ersättning för tiden utöfver 8 månader. Jag tror, att om inskrifningsrevisionen skall bestämma hvilka som skola tjänstgöra längre tid, kommer detta att alstra missnöje bland de värnpligtige, som skulle kunna göra, att hela institutionen blefve förhatlig.

För öfrigt förvånar det mig, att med detsamma, som dessa fackmän, generalerna, uttalat, att sammanjemkningsförslaget lider af väsentliga brister, de ändock komma till det slutresultat att förorda förslagets antagande. Jag kan för min del icke finna annat, än att talaren på vermlandsbänken, nemligen herr Göthberg, hade rätt, då han sade, att förslaget är ett lappverk.

Att förslaget bör antagas nu, är visserligen motiveradt dermed, att det är bättre än det vi nu hafva. Men vore det då icke skäl att uppskjuta frågan till nästa riksdag och få ett förslag, hvarom man kunde hoppas, att det skulle stå sig åtminstone under öfvergångstiden och icke komma i samma förhållande som det förslag, vi antogo 1892.

Det är också högst besynnerligt, hvad som kan vara motivet till, att detta förslag ovilkorligen skall genomdrivas vid denna riksdag. Jag kan icke undgå att äfven i den delen hysa samma uppfattning som talaren på vermlandsbänken. Och anser jag i likhet med honom, att framdrifvandet af ett härordningsförslag, hvarom man på förhand vet, att det icke kan blifva bestående en

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

längre tid, icke bör motiveras af ett sådant skäl som t. ex. räds-
lan för rösträttsfrågan.

En talare på stockholmsbänken, herr von Friesen, har redan uttalat betänkligheter mot utskottets förslag att ytterligare öka det värfvade manskapet med 72 man vid vissa regementen, synnerligast som man redan nu har erfarenhet af, att det faller sig ganska svårt att kunna uppehålla den värfvade stam, man nu har, och att vakanserna der äro ganska talrika.

Dessutom kan jag icke annat än uttala mitt beklagande öfver, att man i detta sammanjemkningsförslag har strukit dessa 50 öre, som denna kammare beslöt skulle utgöra ersättning åt de värnpliktige, och nedsatt beloppet till 20 öre. Jag tycker, att det icke skall kännas mycket uppmuntrande för de värnpliktige att se, att man lägger an på att pruta på detta, som kan kallas småsaker, men som just är hvad de behöfva. Jag tror icke, att detta skall väcka synnerlig belåtenhet i landet.

Emellertid är jag förvissad om, att det icke tjenar mycket till att tala mot detta förslag nu. Ty det är ju, om jag så får säga, redan afgjort, att det skall genomdrivas. Jag vill dock till protokollet få antecknadt, att jag fortfarande står på den ståndpunkten, att jag anser, att frågan bör uppskjutas till nästa riksdag. Jag yrkar afslag på sammanjemkningsförslaget.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Helgesta, *Ericsson* i Vallsta, *Olsson* i Fläsbro och *Jansson* i Edsbäcken.

Herr Elowson: Herr grefve och talman! Under den nu pågående diskussionen har man framhållit, att sammanjemkningsförslaget, såsom det kommit från särskilda utskottet, skulle i viss mån öferskrida grundlagens föreskrifter angående arten och beskaffenheten af ett sammanjemkningsförslag. Detta är visserligen en fråga, öfver hvilken talmannen har att på dragande kall i första hand gifva sitt omdöme till känna. Men jag ber att få uttala äfven mitt enskilda omdöme härom till den kraft och verkan det hafva kan.

Sammanjemkningen afser ju, att, då kamrarne fattat olika beslut, dessa beslut skola på ett eller annat sätt sammanföras till ett. Man skall således söka en sammanjemkningspunkt, i hvilken de skiljaktiga besluten skola föras i hop, och det är af vigt att finna det *område*, inom hvilket man har att söka en sådan punkt. Detta område kan faktiskt begränsas på ett annat och snäfvare sätt, än de konstitutionella gränserna utstaka. Vanligen åstadkommes en sammanjemkning på det sättet, att kamrarne i hvarje skiljaktig detalj gå hvarandra till mötes. Så är det icke anlagdt här, och så är icke heller alltid meningen. Första Kammaren har exempelvis beslutit en öfningstid för fotfolket af 12 månader och Andra Kammaren en öfningstid af 8 månader. En sammanjemk-

ning, såsom den vanligen försiggår, skulle gå ut derpå, att öfnings-
tidens längd skulle ligga mellan dessa båda gränser eller också i
den ena gränsen, hvilket ju äfven är möjligt.

Tänker man åter på den konstitutionella befogenheten, så har
man tvifvels utan rätt att öfverskrida den ena gränsen, här den
lägre. Man kan söka få ett samstämmade beslut i denna spe-
ciella fråga så, att öfningstiden skulle blifva 90 dagar. Vi föras
då hän till att finna råmärkena för det konstitutionella området å
ena sidan i status quo och å andra sidan i det längst gående yr-
kandet om förändring. Status quo är här, som vi veta, 90 dagars
öfning och indelningsverkets bibehållande. På hela detta område,
som ligger mellan dessa gränser, kan således sammanjemkningen
konstitutionellt röra sig. Och det heter uttryckligen i 63 § riks-
dagsordningen angående ärenden, som behandlats af utskott, att
»kamrarne ega att fatta sina beslut utan afseende å hvad utskottet
föreslagit».

Här är således icke fråga om någon sammanjemkning mellan
Första och Andra Kammarens beslut i den meningen, att man
skall komma till ett nytt beslut, som ligger mellan de förenämnda,
till en öfningsstid, som faller emellan 12 månader och 8 månader.
Ty, som sagdt, kammaren kan — hvilket för öfrigt redan här
yrkats — afslå sammanjemkningsförslaget, och då blir ju följden,
att man skulle komma till status quo eller 90 dagars öfning, under
det att kamrarne beslutat, den ena 365 och den andra 240 dagar.

Nu har det sagts, att det vore inkonstitutionellt, att utskottet
föreslagit, det vissa volontärer skulle kunna antagas af Kongl.
Maj:t efter 1908. Om jag då ser efter, hvad i denna sak före-
kommit, finner jag i Kongl. Maj:ts proposition i punkt 23 en hem-
ställan från Kongl. Maj:t, att Riksdagen måtte besluta, att från
och med 1908 indelningsverket i sin helhet skall, så fort ske kan,
upphöra. Kammaren eger i sin befogenhet att godkänna denna
Kongl. Maj:ts framställning; kammaren eger äfven befogenhet att
afslå densamma. Om Riksdagen afslår den, blir naturligtvis följ-
den, att indelningsverket står kvar sådant det är. Men kamma-
ren kan också bifalla denna Kongl. Maj:ts proposition på ett sätt,
som ligger mellan de båda yttersta gränserna. Och det är ju nå-
got, som vi se alldagligen, att utskott inkommer till Riksdagen
med en hemställan, »att Kongl. Maj:ts förslag må på det sätt bi-
fallas» etc.. Här kan det då bifallas på *det* sätt, att Kongl. Maj:t
bemyndigas att efter 1908 se till, att på de särskilda infanteri-
regementena anställas ett visst antal volontärer, nemligen 48 eller
72. Anskaffandet af dessa volontärer skulle då öfverföras från
rotchällarne till staten. Jag kan icke se någoting inkonstitutionellt i
detta. Man kan hafva olika åsigter om det lämpliga i reelt hän-
seende, men i afseende på den konstitutionella befogenheten, kan jag
icke finna, att Riksdagen går öfver sin befogenhet, om den bifaller
Kongl. Maj:ts förslag i 23:e punkten på det sätt, att Kongl. Maj:t

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

får bemyndigande att vid vissa regementen antaga 72 och vid vissa andra regementen 48 volontärer. Jag finner detta således ligga inom ramen af hvad som förekommit i denna fråga.

En ärad talare på stockholmsbanken har framhållit, att det förslag, som det särskilda utskottet gjort i § 35 mom. 2, nemligen att ett tillskott i penningar skulle tillkomma vissa värnpligtige för en öfningstid, som öfverskrider 240 dagar, icke har någon väsentligen annan betydelse, om det står i en paragraf, än om det står i motiveringen; och deri har han utan tvifvel rätt. Det är icke fråga om någon tillämpning af denna bestämmelse förrän 1908, och då blir det en statsregleringsfråga. Den kan icke sättas i verkställighet utan att Riksdagen kommer i tillfälle att pröfva, huruvida den vill bevilja detta tillskott i aflöning eller icke. Det finnes en viss analogi — icke en fullständig, men dock en analogi — mellan detta åtgörande af utskottet och förslag, som nästan vid hvarje riksdag förekomma, att Riksdagen beslutar en större summa att utgå för framtiden, men anvisar för nästa statsreglering endast en del af denna summa. Öfver de återstående delarne har denna Riksdag ingen befogenhet. Den betecknar dem såsom behöfliga för det ändamål, hvarom fråga är, men följande Riksdagar hafva deröfver full pröfningsrätt. Nu skulle denna bestämmelse i 35 § mom. 2 icke få någon tillämpning förrän flera år härefter och icke förrän Riksdagen varit i tillfälle att taga denna fråga under förnyad ompröfning.

Jag kan således icke finna, att herr talmannen behöfver hafva den ringaste konstitutionella betänklighet mot att framställa proposition på bifall till sammanjemkningsförslaget, sådant det nu föreligger.

Jag skall be att få angående sjelfva saken framhålla endast en synpunkt. Såsom herrarne veta, arbetade jag efter måttet af mina ringa krafter mot den urtima härordningen 1892, emedan jag fann den då tillämnade och äfven antagna öfningstiden alltför otillräcklig. Nu har jag talat för Kongl. Maj:ts förslag om 12 månaders utbildningstid. Redan 1892 uttalade jag mig för 1-årig värnpligt. Men då man icke nu kan få den, synes det mig vara af vigt att dock få öfningarna utsträckta till 8 månader i stället för 3 månader.

Friherre Ericson har uttalat, att tyngdpunkten torde ligga i yrkandet om uppskof. Om detta uppskof skulle göra sig gällande, hade det enligt min tanke varit önskligt, om de män, som yrka på detsamma, hade formulerat något förslag om en ökning af öfningstiden för 1902. Man hade kunnat antaga en ökad öfningstid för 1902 och säga, att vi för öfrigt vilja betänka oss och sedermera utveckla härordningen till den gräns, vi vilja hafva. Emelertid har något sådant förslag ej förekommit.

För min del skulle jag hafva med glädje sett, att Riksdagen villigt, af godt hjerta och med gladt sinne gifvit hvad som erfor-

dras för landets försvar eller för upprätthållandet af dess neutralitet. Jag gör så sjelf. Och jag anhåller om proposition på bifall till det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget.

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Med herr Elowson förenade sig herrar *Boëthius* och *Broström*.

Herr Centerwall: Herr talman, mina herrar! I detta för landet så allvarliga ögonblick hade må hända icke under dabatten bort förekomma personliga förhållanden och mellanhafvanden. Så har emellertid inträffat. Enär det skedde under ett ögonblick, då jag blef utkallad, hörde jag det ej sjelf, men jag har låtit i största korthet mig berättas hvad som vid nämnda tillfälle yttrades. I detalj är jag sålunda ej i tillfälle att bemöta herr Branting.

Det förvånar mig emellertid, att herr Branting funnit skäl att med sitt sqvaller vända sig icke mot någon af de större, mot ledarne, utan mot en obetydlig man i ledet och förevitat honom en inkonsequens, som kanske begåtts af mången här i kammaren och i viss mån, ehuru på motsatt sätt, af den ärade talaren sjelf. Jag vill nu icke krypa bakom det förhållandet, att tidningsreferat kunna vara origtiga. Så kan ske. Herrarne hörde sjelfva hvad jag här i kammaren i går yttrade. Socialdemokraten har i dag refererat det, som om jag sagt ungefär motsatsen mot hvad jag i sjelfva verket sade. Således kan det mycket väl hända, att äfven i de bäst redigerade tidningarna föreligga misstag i deras referat.

Jag erkänner nu emellertid villigt, att jag, likasom så många andra i landet, under september månad 1899 hade den uppfattningen, att det icke skulle vara möjligt att under denna riksdagsperiod få fram något härordningsförslag, men jag konstaterar i dag med glädje, att jag härutinnan misstagit mig. Det har blifvit en annan anda, en annan ton, en annan fläkt inom landet och Riksdagen, hvilket gör, att jag hoppas och tror, att Riksdagen skall i dag göra något för denna så utomordentligt viktiga fråga.

Jag vill nu icke längre uppehålla kammaren och derigenom uppskjuta frågans afgörande. Hvad betyda herr Branting och jag? Det må ju vara, att den ene går till historien och den andre till glömskan, men öfver oss och öfver hvad vi göra och säga står dock vårt älskade fosterland, och det är *dess* öde i en mycket viktig fråga, som i dag skall afgöras.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets sammanjemkningsförslag.

Herr Arhusiander: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller endast att få till protokollet antecknad, att jag med anledning af det förändrade läge, hvori denna fråga nu befinner sig, kommer att rösta för bifall till föreliggande sammanjemkningsförslag.

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Herr A. Hedin i Stockholm: Jag skall endast anhålla att få erinra om hvad 63 § riksdagsordningen innehåller. Det säges icke, att, när kamrarne i någon fråga stannat i olika beslut, det tillkommer utskottet att, så vidt möjligt, åstadkomma sammanjemkning med status quo, såsom en talare nyss påpekade, utan det heter, att det åligger utskottet att, så vidt görligt, sammanjemka kamrarnes olika meningar, som båda kunna vara vidt skilda från status quo. Något annat har jag aldrig hört, att man förstår med sammanjemkning, än hvad som i de allra tydligaste ord står i denna paragraf.

Det förekommer mig verkligen underligt att behöfva erinra om ordalagen i denna paragraf, men då det visat sig vara behöfligt, har jag tillåtit mig framhålla detta.

Herr Staaff: Då äfven jag haft tillfälle att närvara vid utskottets sammanträde, när detta sammanjemkningsförslag beslöts, skall jag anhålla att få yttra några ord.

Jag anser, att en viss del af denna fråga, nemligen den om det s. k. penningbidraget till de värnpligtige, icke blifvit fullt klart betonad under debatten. Då Andra Kammaren under denna riksdag varit sysselsatt med diskussionen af detta härordningsförslag, har kammaren naturligtvis utgått derifrån, att organisationens alla hufvudpunkter skulle komma att fastställas på det i konstitutionellt afseende för kammaren gynsammaste sätt, d. v. s. på det sätt, som tillåter de minsta möjliga rubbningar utan kammarens bifall. Men genom antagande af detta sammanjemkningsförslag skulle så icke blifva förhållandet i fråga om tillskottet åt de specialvapnen tilldelade värnpligtige, hvilket dock borde ligga kammaren ganska mycket om hjertat. Under det att penningbidraget borde vara genom ett af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt i organisativ väg fattadt beslut fastställt, skulle beslutet om detta tillskott komma att öfverlemnas åt framtiden. Det skulle vara nödvändigt att en gång framdeles besluta derom, men huru skall detta beslut bringas till stånd? För min del kan jag icke finna annat, än att denna fråga då öfvergår från att vara en organisativ fråga, ett moment i härorganisationen, till en anslagsfråga, som kan underkastas gemensam votering. Således skulle kammaren genom att antaga detta sammanjemkningsförslag visa, att den icke ville sörja för de värnpligtige, som komma att tilldelas specialvapnen, och sammanställer man denna synpunkt i fråga om penningbidraget med möjligheten, att, då uttagningen till dessa specialvapen skall ske på rent administrativ väg, godtycke icke är utslutet, så finner kammaren, att, när det en gång kommer till kritan, det kan inträffa, att kammaren får ångra, att den så lätt släppte det tag, som den hade, så länge möjlighet till beslutet förelåg i organisativt hänseende.

Hvad nu beträffar mina stora betänkligheter mot sammanjemkningsförslaget och min numera vissa öfvertygelse om, att detsamma

innehåller en konstitutionel oegentlighet, har hufvudanledningen dertill varit hvad som förekommer på sid. 32 uti föreliggande förslag, nemligen »att Kongl. Maj:t jemväl för tiden från och med 1908 och intill dess annorlunda bestämmes skall ega att» etc. — —. Dessa ord »intill dess annorlunda bestämmes» hafva icke ett spår af betydelse; detta skall tvärtom ingå såsom ett *permanent* moment i den nya härordningen mera än något annat. Hela härordningen gäller, intill dess annorlunda bestämmes. Det hade varit rent utaf obegripligt, huru dessa ord »intill dess annorlunda bestämmes» kunnat komma in i denna punkt, såvidt man ej kände till den ytterst besynnerliga originen till hela detta sammanjemkningsförslag, som faktiskt, då det förelades utskottet, innehöll samma punkt, ehuru under ren öfvergångsrubrik. Det var först under diskussionen, som man fick klart för sig, att sammanjemkningsmännen från Första Kammaren, i motsats mot dem från Andra Kammaren, hade den uppfattningen, att denna bestämmelse skulle vara ett permanent ingredierande moment i härordningen. Sammanjemkningsmännen från Andra Kammaren gäfvö då med sig, och rubriken ändrades till hvad som nu står.

För att nu bevisa, att det finnes brister i utredningen af denna fråga, behöfver man väl icke mera än påpeka den flagranta och uppenbara motsägelsen mellan å ena sidan hvad som står på 21:a sidan i utskottets förslag och å den andra hvad som förekommer på sid. 32 i samma förslag. Det heter nemligen på den förra sidan, att »hvar och ett af nedan uppräknade infanteritruppförband skall vid slutligt genomförd härordning utgöras af den under desamma upptagna, med fasta aflöningsförmåner anställda personal», hvarefter dessa truppförband uppräknas och en redogörelse följer å personalen, bland hvilken omnämnas 48 årliga volontärer. När det sedermera på 32:a sidan förekommer, att Kongl. Maj:t jemväl för tiden från och med 1908 och intill dess annorlunda bestämmes skall ega att i mån af behof genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal ersätta afgangen i infanteriets nummerstyrka med högst 72 nummer, så kunna herrarne häraf finna, att allt gått till den grad brådstörtadt till väga, att man väl sällan sett ett folk afskaffa ett sekelgammalt verk och ersätta detsamma med ett nytt, som väl torde vara afsedt att jemväl blifva sekelgammalt, på så lösa grunder, som detta verkligen är gjordt.

I fråga om grundlagsvidrigheten af detta förslag, kan jag omöjligen tillägna mig den åsigt, som uttalades af den ärade talarren på vermlandsbänken. Jag kan icke förstå, huru han kan framställa ett sådant argument: Man har föreslagit indelningsverkets upphäfvande och detta är ett modifieradt sätt att upphäfva detsamma. Men hvem har föreslagit detta modifierade sätt? Man kan visserligen besluta, att indelningsverket skall icke upphöra så fort, det skall icke upphöra helt och hållet, utan endast till vissa delar, men att sätta något annat i stället, som ingen menniska

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

föreslagit, huru kan man påstå, att detta icke är ett nytt förslag? Om Kongl. Maj:t föreslår afskaffande af Sveriges alla biskopar, och kammaren beslutar, att de skola afskaffas på det sätt, att sex superintendenter skola i deras ställe tillsättas; är detta grundlagsenligt? Nej, det kunde ju vara grundlagsenligt att afskaffa sex eller åtta biskopar, men ingen kan påstå, att det är grundlagsenligt att afskaffa biskoparne, men sätta något annat i deras ställe, utan att detta på något sätt varit föreslaget. Detta är ju klart som dagen.

Nej, mina herrar, att här föreligger en kränkning af grundlagen, i fall detta sammanjemkningsförslag antages, derom tror jag icke mera än en mening kan råda hos dem, som önska, att grundlagen bör utgöra det ofrånvikliga budet för kammarens alla beslut.

Det har visserligen sagts, och jag har äfven sett det anföras i pressen, att förhållandet skulle vara ett annat, då ett förslag är stort och omfattande, och att betänkligheter, som eljest skulle ha rätt att göra sig gällande, måste falla till föga inför frågan om det stora förslagets reella innebörd. Men då jag motsätter mig en sådan uppfattning, är jag nog lycklig att härvidlag kunna återropa ett alldeles nyligen gjordt uttalande af denna kammarens egen talman. I det tal, hvori han vid förra riksdagen tog afsked af kammaren, häfdade han med oförtydbar kraft, att utan afseende på, om ett ärende är stort eller litet, skall grundlagens bud följas, och han slutade sålunda: »Mätte aldrig den tid komma, då svenska Riksdagen lättsinnigt leker med grundlagen, utan må vi ställa den högt, så högt, att den icke beröres af svallvägorna från de vexlande lidelserna och intressena för dagen.» Till den uppfattningen anholder jag att, med uttryckande af min vördnad för herr talmanens auktoritet, få ansluta mig, och jag yrkar således äfven ur konstitutionel synpunkt afslag å sammanjemkningsförslaget.

I detta anförande instämde herrar *Hammarlund, John Olsson* i Stockholm, *Darin, Thylander, Pantzarhielm, Holmgren, Styrländer* och *Olofsson* i Digernäs.

Herr Persson i Stallerhult: Genom antagandet af detta sammanjemkningsförslag kommer en ny princip att här införas, nemligen olika lång tjänstgöringstid för de värnpliktige. Hvarken Kongl. Majts förslag eller kamrarnes beslut innehåller något sådant, utan den tanken framkastades först under debatten här i kammaren.

Att en olika lång öfningstid möjligen erfordras för olika vapen, ha vi i reservationen äfven erkänt; men det är en stor skilnad, om man åstadkommer detta genom *frivilligt* åtagande och om man, på sätt som här föreslagits, genom *lag* ålägger dem en längre öfningstid, hvilka vederbörande inskrifningsnämnder finna skal dertill uttaga. Likheten inför lagen är härmed kastad öfver bord, och idén, att alla skola hafva lika skyldigheter i afseende å person-

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

lig uppoffring för fosterlandets försvar, är likaledes upphäfd, och om något skall bidra till att göra värnpligtslagen förhatlig, så är det väl denna olikhet. Då 4 å 5 tusen ynglingar, eller omkring 17 % af de värnpligtige, skall åläggas öfning i ett år, 2,600 eller 9 å 10 % i 10 månader, och de återstående endast skola öfvas i 8 månader, är ju alldeles uppenbart, att missnöje måste uppstå.

En af orsakerna till, att det nya härordningsförslaget redan nu framlades, var ju den, att den värfvade stammen icke kan hållas fulltalig, utan att ett allt för stort antal vakanser der finnes. Vi hafva visserligen en armé, men endast på papperet, heter det. Men hvad innehåller då sammanjemkningen i denna del? Jo, den föreslår en ökning i fråga om den värfvade armén af 1,742 man till 15,500 man; alltså skulle den nuvarande värfvade armén ökas med icke mindre än omkring 3,000 man. Vi ha nu i dag fått höra, att landets högsta militärer tillstyrka ett sådant förslag, trots det att det medför en betydlig ökning af en armé, som hittills ej kunnat hållas fulltalig.

General Ericson yttrade, att med detta förslag ordnade vi vårt försvar på den enda säkra grunden, den allmänna värnpligten. Jag håller dock för min del före, att vårt försvar genom detta förslag ordnas visserligen på allmän värnpligt, men på stora olikheter i densammas utgörande af de enskilde, samt att detta försvar är till stor del bygd på en grund, som genom den vunna erfarenheten är befunnen osäker, nemligen en betydlig ökning af värfningssystemet.

Då jag således icke kan vara med om detta förslag, ber jag att få yrka afslag å detsamma.

Häruti instämde herrar *Jansson* i Djursåtra, *Nordström* i Hög-lunda, *Anderson* i Hasselbol, *Persson* i Rinkaby, *Persson* i Täll-berg, *Bromée* i Billsta, *Norman*, *Lindgren* i Islingby, *Larsson* i Prestorp och *Emthén*.

Friherre von Knorring: Herr talman, mina herrar! Den talare, som hade ordet näst före den siste talaren, fäste uppmärksamheten på ett uttryck i betänkandet å sid. 32, hvilket lyder som följer: »Att Kongl. Maj:t jemväl för tiden från och med 1908 och intill dess annorlunda bestämmes skall ega» etc. Han påstod, att detta uttryck var alldeles meningslöst och att det kommit in i sista stund vid redigeringen. Det är fullkomligt riktigt, att detta uttryck kom in i sista stund, men detta berodde icke — såsom han påstod — derpå, att någon olika uppfattning härvid hade gjort sig gällande mellan utskottsledamöterna å ena sidan från Första Kammaren och å andra sidan från Andra Kammaren, i ty att åtminstone en af Andra Kammarens ledamöter — och just den, som står här — hade i saken samma uppfattning som Första Kammarens, nemligen att Kongl. Maj:t skulle hafva rätt att äfven efter öfver-

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

gångstidens slut, d. v. s. efter år 1913, anställa dessa särskilda volontärer, som här i sammanjemkningsförslaget blifvit föreslagna. Men då tvist förekommit, var det naturligt, att en tydlig bestämmelse härom borde i förslaget införas, helst rubriken för stycket är denna: »Beträffande öfvergången till den nya härordningen samt infanteriets stam från och med år 1903»; och detta skedde just genom dessa ord: »intill dess annorlunda bestämmes».

Man har talat mycket om grundlagsenligheten af de af utskottet föreslagna bestämmelserna. Med afseende å bestämmelsen i § 35 erkände ju dock en talare, att denna bestämmelse skulle lika väl kunnat stå i motiveringen, då den icke har någon reel betydelse, förrän det framdeles bestämmes, hvilken högre ersättning sådana värnpligtige skola åtnjuta, som åläggas en längre öfnings-tid än de, som tilldelas infanteriet och dermed jemställda vapen. Kärnpunkten i oppositionen mot utskottets förslag, från grundlags-enlig synpunkt, torde således vara den, att man anser det grund-lagsvidrigt, att utskottet föreslagit anställandet af ytterligare 72 volontärer vid hvarje fältinfanteriregemente.

Öfningstidens längd är enligt kongl. propositionen lika för alla värnpligtige, men volontärernas antal är olika vid motsvarande truppenheter af olika vapen, hvilket synes grunda sig derpå, att lika lång öfningstid vid alla vapen egentligen ej passar; därför, när den gifna öfningstiden är för knapp vid något vapen, har man i kongl. propositionen måst ersätta detta genom ett ökad antal volontärer. Öfningstidens längd, vapnets beskaffenhet och antalet volontärer ha således ett visst inbördes förhållande till hvarandra. Så t. ex. har Kongl. Maj:t föreslagit, att det vid kavalleriet skall finnas 39 volontärer vid hvarje sqvadron, hvilket är ett ovanligt stort antal i förhållande till det antal, som är föreslaget vid motsvarande truppenhet inom andra vapen, kompani eller batteri. Hvarför har nu Kongl. Maj:t gjort en sådan skilnad? Jo, emedan en öfningstid af 12 månader icke är fullt tillräcklig för utbildandet af en kavallerist, och Kongl. Maj:t har i följd deraf velat stärka kavalleriet genom ett jemförelsevis högt antal volontärer. Således om man velat minska antalet volontärer vid kavalleriet, hade man bort öka de värnpligtiges öfningstid vid detta vapen på grund af det inbördes förhållandet mellan dessa båda faktorer. På samma sätt är det, när man föreslår en nedsättning från 12 till 8 i antalet öfningsmånader för de värnpligtige vid infanteriet och dermed jemställda vapen, man har då att öka antalet volontärer vid dessa vapen. Det är således den inbördes balansen mellan dessa båda faktorer, antalet öfningsmånader och antalet volontärer, som är nödvändigt att taga hänsyn till. Det är därför, som jag anser, att utskottets sammanjemkningsförslag, hvad rör ifrågavarande volontärer, är fullt grundlagsenligt.

Jag skall be att i detta sammanhang få erinra om det samman-jemkningsförslag i olycksfallsförsäkringsfrågan, som det utskott,

hvilket hade att handlägga denna fråga, i år afgaf till Riksdagen. I den kongl. propositionen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete hade Kongl. Maj:t från rätt att erhålla dylik ersättning särskildt utslutit en klass af arbetare, nemligen sådana, som arbetade vid jordbrukets binärningar. Vid den sammanjemkning, som utskottet efter kamrarnes olika beslut i frågan gjorde, föreslogs, att detta undantag angående arbetare vid jordbrukets binärningar skulle borttagas, så att äfven dessa skulle komma under lagens bestämmelser. Detta blef äfven Riksdagens beslut. Kongl. Maj:ts förslag blef då på det sättet ganska betydligt utvidgadt, utan att det fans någon motion i den rigtningen. Då hörde man emellertid ingen enda invändning i fråga om det grundlagsenliga i detta förslag, och hvarför? Jo, emedan det rörde en mycket behaglig sak, då deremot detta förslag icke är behagligt för många.

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Man har äfven talat om det obehag och den orättvisa, som skulle träffa de värnpligtige, som komme att blifva uttagna till specialvapnen och derigenom blefve underkastade en längre öfnings-tid än öfrige värnpligtige. Det fans emellertid ingen annan utväg att tillgripa än att låta inskrifningsrevisionen genom att uttaga somliga värnpligtige fullständiga antalet af dem, som skola tjenstgöra vid specialvapnen, om ett tillräckligt antal frivilliga icke anmälde sig. Lottning har man ju aldrig velat höra talas om. Men, mina herrar, oaktadt den föreslagna bestämmelsen är nödvändig, för att Kongl. Maj:t må hafva full säkerhet, att specialvapnen skola få det erforderliga antalet värnpligtige, tror jag dock för min del, att man icke behöfver befara, att ett dylikt uttagande mot de värnpligtiges vilja kommer att inträffa. — Man kan naturligtvis icke säga det med visshet, men jag vågar antaga det såsom sannolikt och stödjer mig härvid på tvenne sakförhållanden. Det ena af dessa är, att de värnpligtige vid specialvapnen få fullgöra sin värnpligt på det sättet, att de behöfva inrycka till tjenstgöring endast två gånger, medan deremot öfrige värnpligtige måste rycka in till tjenstgöring i icke mindre än 4 omgångar. Det är naturligtvis en stor fördel att få fullgöra sin värnpligt så fort som möjligt, och därför torde nog många af denna anledning lockas till specialvapnen. Det andra sakförhållandet är det, att Riksdagen, om det skulle visa sig nödvändigt för att på frivillighetens väg erhålla fulla antalet, har i sin magt att höja den särskilda aflöningen åt dessa värnpligtige till sådant belopp, att den är tillräckligt lockande. Det är ju och därför mycket lämpligt att icke nu bestämma något om den särskilda aflöningen åt dem, utan låta den frågan anstå. Jag tror, att man gjort alldeles för stor affär af värnpligtslagens innehåll rörande värnpligtige, som skola gå till specialvapnen.

Man har äfven sagt, att Andra Kammarens mening i fråga om härordningsförslaget, såsom denna mening fick sitt uttryck i beslutet af den 15 maj, icke blifvit vid sammanjemkningen så

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

tillgodosedd, som tillbörligt varit. Jag tror dock, att de, som påstått detta, ha orätt. Ty, mina herrar, Första Kammarens ledamöter af utskottet hafva dock medgifvit en nedsättning i värnpligtstiden för infanteriet och dermed jemställda vapen från 365 dagar till 240 dagar, och detta innebär en eftergift från deras sida af icke mindre än 2,198,000 värnpligtsdagar. Enligt uppgjord beräkning uppgår nemligen antalet värnpligtige, som skulle vapenöfvas vid infanteriet och dermed jemställda vapen, till 17,584, och med en minskad öfningstid af 125 dagar för hvarje värnpliktig blir det 2,198,000 värnpligtsdagar, som eftergifvas af Första Kammaren. Andra Kammaren åter igen släpper till 4,786 värnpligtige, som skola vapenöfvas vid specialvapnen under 125 dagars längre tid, än Andra Kammaren förut bestämt, och detta gör 593,250 öfningsdagar. Vidare har utskottet nu föreslagit, att Andra Kammaren äfven skulle medgifva anställandet af 1,752 volontärer under 365 dagar, hvilket gör 639,480 öfningsdagar. Alltså medgifver Andra Kammaren allt som allt 1,232,730 öfningsdagar mer, än den ursprungligen fastslagit. Jemför man denna summa 1,232,730 med hvad Första Kammaren skulle släppa efter, eller 2,198,000 öfningsdagar, så finner man, att det blir ett plus till favör för Andra Kammaren af 965,270 dagar, som Första Kammaren har släppt till utöfver hvad Andra Kammaren medgifvit.

Man kan således icke tala om, att Andra Kammaren blifver mera eftergifvande än Första Kammaren. Jag har ingenting vidare att säga i frågan. Jag föreställer mig, att alla redan beslutat, huru de skola rösta. Men jag vågar till dem, som möjligen äro tveksamma på grund af hvad som förekommit i diskussionen, rigta den erinran, att, äfven om man anser, att detta förslag är för mycket tillmötesgående emot hvad Första Kammaren vill och hvad de militära myndigheterna vilja, det dock är bättre, då det är fråga om en sammanjemkning eller förlikning, att en sådan förlikning tages, än att man utsätter sig för de vådor, som äro förenade med frågans uppskjutande till framtiden. Det är ett gammalt ordspråk, som säger: »En mager förlikning» — jag anser dock icke för min del, att denna förlikning är mager — »är bättre än en fet process». Och herrarne kunna vara öfvertygade om, att det kommer att blifva en långvarig process angående denna härordning, om frågan icke afgöres *nu*. Jag tror, att det är bäst, att vi nöja oss med förslaget sådant det är, emedan det annars kan hända, att Andra Kammaren blifver nödgad att antaga ett förslag, som kommer att kännas mera hårdt och mera tryckande från militärisk och ekonomisk synpunkt än detta förslag. Jag vill påminna om, huru det tillgick 1892. Vid den lagtima riksdagen framlades då ett förslag till ny härordning. Detta förslag antogs icke. Samma år på hösten framlades ett nytt förslag. Detta antogs af Andra Kammaren, oaktadt det innehöll strängare vilkor än det förslag, som framlagts på våren.

På grund af hvad jag uttalat tror jag, att vi hafva tillräcklig anledning att *nu* antaga utskottets föreliggande sammanjemkningsförslag, till hvilket jag, herr talman, yrkar bifall.

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Herr *Mallmin* instämde häruti.

Herr Hedlund: Jag inser väl vigten af att strängt hålla på grundlagens bud, men jag kan dock icke finna annat, än att de betänkligheter, som här blifvit framställda, väl ändå äro för små tufvor, för att ett så stort lass som härordningsfrågan skulle väлта på dem. Dessa betänkligheter hafva endast varit betänkligheter. Talmanskonferensen har icke funnit några sådana, och de reserveranter, som framhållit dessa betänkligheter, hafva dock icke ansett dem vara af den betydelse, att de af den grund velat motsätta sig, att sammanjemkningsförslaget förelades kamrarne. Om vi nu skulle låta detta förslag falla på grund af dessa juridiska betänkligheter och försvarsfrågan dermed uppskjutas till en oberäknelig framtid, då undrar jag, om icke landet, som nu väntar en lösning af frågan, om icke de många, som under de följande åren skulle med ångest och oro vänta på en lösning och önska få frågan ur världen, skulle anse, att Andra Kammaren låtit förleda sig väl mycket af juristeri. Det ligger i dessa betänkligheter — jag vill icke yttra mig alls om deras beskaffenhet — endast en fråga om arbetsordningen. Det är icke en fråga af sådan vikt som t. ex. en fråga om den konstitutionella magtfördelningen eller dylikt, utan det är, som sagdt, endast en arbetsordningsfråga. Nu är stenen med möda rullad så nära upp till målet, man gerna kan tänka sig. Skulle vi då tillåta, att den rullade tillbaka? De yngre medlemmarne af kammaren — jag räknar mig sjelf till medelåldern — kanske hafva lätt att tro, att, när en gång en sådan fråga som försvarsfrågan hunnit så nära sin lösning som nu, det icke skulle möta så stora betänkligheter att afslå densamma, emedan en annan gång ett bättre förslag kan komma. Men den, som känner till vår Riksdags historia, har en annan öfvertygelse. Vi minnas, huru förslag efter förslag framkommit och mötts än af den ena än af den andra betänkligheten, så att icke något resultat vunnits. Vi veta, huru det dröjde årtionden, innan denna fråga äntligen fann en förberedande lösning 1892. Det är denna risk, som för mig är af den betydelse, att, i fall jag nu med min röst skulle medverka till ett uppskof, och detta sedan, såsom jag befarar, skulle lända till ytterligare uppskof, jag icke längre skulle få ro i min själ. Man må hafva hvilka invändningar mot detta förslag som helst, så står det dock fast, att det är det stora och afgörande steget, vi taga med detta nya förslag. Och under de 6 å 7 år, som äro kvar, innan förslaget fullt träder i kraft, har man godt tillfälle att göra förbättringar, der brister visa sig. Derfor, herr talman, ehuru jag för min del icke skulle finna återremiss olämplig, om kammaren vill besluta

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

sig därför, skall jag likväl yrka bifall till utskottets sammanjemkningsförslag.

Herr David Bergström i Stockholm: Herr talman! En ärad talare på södermanlandslänsbanken har anställt en jämförelse mellan å ena sidan den situation, i hvilken kammaren nu befinner sig, då kammaren skall på grund af ett förslag från särskilda utskottet fatta beslut om ett bemyndigande för Kongl. Maj:t att för tiden från och med 1908 och »intill dess annorlunda bestämes» i mån af behof genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal ersätta afgangen i vissa infanteriregementens nummerstyrka, och å andra sidan den situation, i hvilken kammaren befann sig, då kammaren för någon tid sedan gick att fatta beslut angående ett annat särskildt utskotts sammanjemkningsförslag, gående ut på att borttaga undantaget i olycksfallsersättningslagen beträffande de arbetare, som äro sysselsatta i binäringar till jordbruket. Den ärade talaren tycktes vilja finna en viss likhet mellan dessa båda situationer. För min del kan jag icke finna annat än den allra största olikhet. Förra gången gälde det att ur Kongl. Maj:ts förslag och ur utskottets förslag *taga bort* en bestämmelse, som der fans. Nu åter gäller det att i detta organisationsförslag *föra in* en bestämmelse, som *icke* har någon motsvarighet i Kongl. Maj:ts förslag och ej heller är föreslagen af någon enskild motionär. Förra gången gälde det sålunda att fatta beslut i en fråga, som faktiskt var af regeringen bragt under Riksdagens pröfning. Här deremot gäller det att fatta beslut om ett bemyndigande, hvarom förslag icke blifvit i behörig ordning framlagdt för Riksdagen.

En annan ärad talare på vestgötabanken yttrade under denna debatt, att, huru litet grundlagstolkare han än vore, han dock ville säga, att i förevarande fall efter hans begrepp icke någon kollision med grundlagen kunde föreligga. Han tviflade icke på, yttrade han, att många gånger betydande organisationsförslag behandlats, der i sammanjemkningsväg förekommit lika betydande rubbningar i olika rigtningar, mot hvad Kongl. Maj:t eller eventuellt enskilda motionärer föreslagit, som nu i den föreliggande frågan. Ja, på det militära området måste jag naturligtvis böja mig för den ärade talarens auktoritet; men på detta område gör jag det icke. Jag trotsar honom att kunna uppvisa — ty denna sak har jag studerat — under det nya riksdagsskicket något fall, då i ett omfattande organisationsförslag några rubbningar af den art, som nu är fråga om, gjorts af det utskott, som haft att framlägga sammanjemkningsförslag. Det är alldeles tydligt, att, om vi nu gå med på särskilda utskottets förslag, för framtiden gärdet är fullständigt uppgifvet vid alla sammanjemkningsfrågors behandling.

En ärad talare på vermlandsbanken yttrade, att han icke kunde finna, att herr talmannen borde hysa den ringaste betänklighet att framställa proposition på det nu af utskottet framlagda samman-

jemkningsförslaget. Ja, den ärade talaren kunde icke heller vid fjolårets riksdag finna, att herr talmannen borde hysa den ringaste betänklighet att vägra proposition på afslag på en framställning från ett af Riksdagens utskott. Men den gången gillade icke Andra Kammaren den ärade talarens mening, och jag anser, att kammaren icke heller i dag bör följa honom.

Den ärade talare, som närmast före mig hade ordet, yttrade, att, hvilka invändningar man än kunde hafva att göra, det dock nu förelåge en så viktig fråga, att det vore representanternas skyldighet att fatta beslut i enlighet med utskottets förslag. »Man må hafva hvilka invändningar som helst», yttrade talaren, och han sade tillika, att det endast vore »små tufvor», som lågo i vägen. Ja, herr Hedlund, de små tufvorna — eller rättare den lilla tufva, som ligger i vägen, heter *grundlagen*. Det kan hända, att den icke räcker till att vältta det stora lasset, men den borde kunna göra det.

Mina herrar! Det, som vi här skola fatta beslut om, det är, huruvida kamrarnes olika meningar kunna sammanjemkas eller icke. Jag skulle för min del ej hafva något emot det yrkande, som blifvit framställt af herr Hedin, nemligen om återremiss. Jag förstår mycket väl hans syfte i detta afseende. Men deremot kan jag omöjligen vara med om ett bifall genast till det nu framlagda sammanjemkningsförslaget. Vi hafva här att sammanjemka kamrarnes meningar, men sannerligen icke att jemka med grundlagen. Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: En talare på göteborgsbänken framhöll, att, oaktadt de brister, som vidlådde det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget, man ändock borde antaga det samma, emedan man under öfvergångstiden kunde söka få bristerna afhjelpa. Det förvånar mig, att talaren, som ju räknade sig till medelålderns män, icke fått så stor erfarenhet, att han kan inse, att, om en oegentlighet från Andra Kammarens sida begås till favör för Första Kammaren, det kommer att dröja länge, innan den blifver rättad. Jag är öfvertygad, att, om förslaget nu antages, oegentligheterna ej komma att rättas hvarken under hans eller min riksdagsmannatid. Då det var fråga om inskränkning vid vissa regementen af tillsammans 1,752 nya volontärer, förfäktade man helt andra åsichter, oaktadt det framhölls, att de icke behöfde uppsättas förr än år 1908. Nu vill man äfven ha den saken ordnad och till och med ha skriftligt derpå, innan man går in på någon jemkning. Men hvad får Andra Kammaren? Jo, en del löften om att framdeles erhålla nästan allt hvad den i reformväg önskar; i kontanter ungefär 300,000 kronor till följd af indragning af några majors- och kaptensbeställningar. I fråga om dessa senare beställningar må herrarne icke tro, att de ej komma att tillsättas. Varen öfvertygade om, att när år 1908

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

ingått, äro de nog alla uppförda på stat. Om icke på annat sätt, så går det nog att få dem genom gemensam votering.

Såväl i Kongl. Maj:ts proposition som äfven på andra håll framhålles såsom ett synnerligen viktigt skäl för det nya härordningsförslagets antagande, att man med det nuvarande systemet ej kunde hålla den värfvade stammen fulltalig. För närvarande utgör denna stam 13,020 man. Om detta sammanjemkningsförslag bifalles, kommer den att ökas med ytterligare 2,684 man. När man nu vet, att den värfvade stammen under nuvarande förhållanden ej kan hållas fulltalig, utan att vakansernas antal år från år ökas — 1898 voro de 925, 1899 1,342 och 1900 jemnt 1,500 — då böra väl herrarne inse det orimliga i att än ytterligare utsträcka värfnings-systemet. Hur skall man kunna anskaffa folk? Visserligen säger man, att detta endast blir en penningfråga. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att saken kan få långt mera vidtgående följder, än kammaren nu kan tänka sig.

En talare har sagt, att man borde taga förslaget för att derigenom stilla oron i landet. För min del tror jag icke, att vi derigenom komma att stilla oron. Ty enligt en mängd bref, som jag från olika delar af landet mottagit, är oron öfver, att förslaget skall komma att antagas, så stor, att herrarne derom icke kunna göra sig någon föreställning. Många ha redan emigrerat, emedan de tyckt det börjar se tungt ut.

Jag klandrar icke förslaget i det hänseendet, att styrkan blifver för stor, utan därför att det blifver för dyrt i förhållande till styrkans storlek.

Vi ha i dag från statsrådsbänken fått höra generalernas utlåtande öfver det föreliggande sammanjemkningsförslaget. Det framhölls der, att, oaktadt de afsevärda brister, förslaget vore behäftadt med, man ändock borde kunna antaga det, emedan vårt försvar derigenom blefve *något* bättre, än hvad det för närvarande vore. Detta är dock en bra liten tröst, då man tänker på, att utgifterna till försvaret genom förslagets antagande komma att ökas med omkring 15,000,000 kronor, fränset den stora arbetskraft det kommer att taga från jordbruket och näringarna. Vidare framhölls det såsom skäl för dess godkännande, att det innebure utvecklingsmöjligheter till ett annat förslag. Ja, det är gifvet, att detta förslag icke kan bestå. Jag uttalade, då 1892 års härordningsförslag var föremål för Riksdagens pröfning, att det förslaget vore omöjligt och för dyrt. Jag har fått rätt. Jag vågar nu påstå, att det förevarande förslaget, om det antages, icke kommer att bestå i många år, emedan det blifver för dyrt i förhållande till den försvarskraft, det lemnar. Jag är öfvertygad om, att jag äfven denna gång kommer att få rätt.

Man har mot hvad jag jemte tvenne andra utskottsledamöter i vår reservation uttalat i fråga om fördelningen af de värnpligtige vid de olika vapnen anmärkt, att några oegentligheter i det afseendet

hittills icke förekommit. Ja, det är naturligt, att sådana icke kunna förekomma, så länge öfningstiden är lika lång för alla vapen. Men annorlunda kommer det att gestalta sig, då öfningstiden vid vissa vapen blifver en tredjedel längre än vid andra. Friherre Ericson läste upp en del instruktioner för inskrifningsrevisionerna och sade, att de voro så bra ordnade. Ja, inskrifningsrevisionerna skola visserligen bestämma, hvilka af de värnpligtige, som skola öfvas vid de olika vapnen, men de gå endast efter inskrifningsnämndernas förslag. Det är *inskrifningsnämnderna*, som i första hand bestämma härom. Det blir inskrifningsnämndernas ledamöter, bland hvilka en del värnpligtige ha släktingar och bekanta, som komma att utsättas för påtryckningar vid fördelningen till de olika vapnen. Jag undrar, huru i detta afseende det skall komma att ställa sig t. ex. i södra Sverige, der förutom till infanteri och träng skall komma att uttagas värnpligtige till halfva svenska kavalleriet, till ett artilleriregemente och äfven i viss mån till flottan. Den längsta öfningstiden kommer följaktligen hufvudsakligen att drabba ungdomen i södra delen af riket. De få vidkännas den största tungan, om förslaget antages.

Jag vågar därför påstå, att mannamån vid de värnpligtiges fördelning på de olika vapnen der icke skall kunna undvikas.

Man talar om att försöka stäffa militarismen. Den rena värnpligten är ingen militarism. Detta förslag är deremot militaristiskt därför, att värfning i stor utsträckning skall användas. Men om nu militarismen sätter sin fot på det skuldbelastade svenska folkets nacke, ber jag att få fritaga mig från att ha medverkat dertill, emedan jag ej vill uppbära den förbannelse, som antagandet af ett sådant förslag i vissa fall skall medföra.

Jag yrkar afslag.

Häruti instämde herrar *Carlheim-Gyllensköld*, *Svensson* i Olse-röd och *Olofsson* i Ävik.

Herr Ivar Månsson: Det var ju att vänta, att sammanjemkningsförslaget här skulle komma att möta ett kraftigt motstånd. Det har för visso icke varit någon lätt sak att sammanjemka de olika meningarna kamrarne emellan. Emellertid har jag i sak ej hört uttalas något egentligt klander mot det nu föreliggande förslaget. Den siste talaren sade visserligen, att denna kammare i förhållande till medkammaren endast fått småsmulor. Jag kan emellertid icke fördölja, att jag icke kan annat än förundra mig öfver, att denna kammares ledamöter i utskottet kommit så långt, som de kommit, då de fått fram ett sådant förslag som det föreliggande. Man har ju i fråga om hufvudvapnet, infanteriet, det vapen, vid hvilket de fleste af våra värnpligtige komma att öfvas, fått öfningstiden inskränkt från 12 månader till 8 månader. Jag kan icke finna annat, än att i detta afseende Första Kammaren

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

gjort en stor eftergift. Ser jag åter på den eftergift, som denna kammare gjort i fråga om öfningstiden vid specialvapnen, kan jag icke finna, att denna är så stor, då jag tager i betraktande, att vid dessa vapen endast skall öfvas en årlig styrka af omkring 4,000 man, då deremot vid hufvudvapnet under samma tid skall öfvas omkring 17,000 à 18,000 man. Det kan således icke bestridas, att icke Första Kammaren i fråga om öfningstidens längd fått göra större eftergift än denna kammare.

Nu har man sökt lägga hufvudvigten för att icke bifalla det föreliggande förslaget derpå, att ett antagande af detsamma vore grundlagsvidrigt, dels på grund af den bestämmelsen, som införts i 35 §, och dels på grund af hvad som åtgjorts i fråga om öfvergångsstadgandet i 52 §. Jag skall icke inlåta mig på någon grundlagstolkning i dessa hänseenden — det må vara talmännen förbehållet — men jag tror, att, då sammanjemkningsförslaget icke tagit upp denna kammares beslut att gifva 50 öre i dagaflöning åt alla värnpliktige under hela öfningstiden, utan bestämt 20 öre under rekrytskolan och 50 öre under repetitionsöfningarna, det icke kan vara något grundlagsvidrigt, då det i 35 § säges, att, hvad som derutöfver kan behöfvas, det får blifva föremål för särskildt lagstadgande.

Hvad sedan angår 52 § och bestämmelsen om uttagande af 72 man för de större infanteriregementena och 48 för de 2 mindre, så måste man väl erkänna, att då en så betydlig nedprutning i öfningstiden som från 12 till 8 månader egt rum, måste man vidtaga någon åtgärd för att skaffa reservbefäl. Sammanjemkningsförslaget upptager ju icke mer än 48 volontärer för infanteriet, medan det har 390 volontärer för specialvapnen. Våra motståndare fordra nu upphäfvandet af denna bestämmelse och ifrågasätta rent af dess grundlagsenlighet och invända, att det är icke på det sättet vi ha haft dem förut. Ja, hela skilnaden är, att förut skaffade den indelta roten dem, medan kronan betalade dem. Nu deremot skulle kronan både skaffa dem och betala dem.

Kongl. Maj:t har föreslagit, att indelningsverket skulle afskaffas mot införandet af 12 månaders öfningstid för beväringen. I sammanjemkningsförslaget säger man, att indelningsverket får upphöra mot antagandet af 8 månaders öfningstid för beväringen och anställande af 72 man vid de större regementena. Jag kan icke se annat, än att detta förslag faller inom grundlagens ramar.

Nu invänder man, att det skall bli förenadt med större svårigheter än förut att värfva. Det erinras, att vi icke kunnat hålla den värfvade stammen fulltalig. Jag ber här vid lag att få påpeka, att det är endast ett fåtal, som skall värfvas nu mot hvad förr var fallet. Det kan icke blifva tal om jemförelse mellan anskaffandet af folk nu och förr, vare sig det skedde genom värfning eller genom rote- och rusthållssystemet.

Vidare är att märka den enligt min uppfattning himmelsvida skilnaden att få en karl att taga värfning, då han har utsigt att få 8, 10, ja, 12 månaders värnpligtstid, mot då han hade 3 månaders. Nu taga de värfning lättare än förut. När härtill kommer, att de hafva utsigt att blifva reservunderofficerare, de flesta af dem åtminstone, så är det tydligt, att detta ytterligare sporrar dem.

Min uppfattning är den, att vi icke behöfva tvifla på, att vi skola få både godt och dugligt folk och att vi äfven skola få det med lätthet.

Man har vidare klandrat generalerna för deras vacklande hållning i denna fråga. Man har sagt, att det är alldeles orimligt, att de icke stå vid sitt ord, utan gå ifrån sitt en gång framställda förslag. Jag undrar dock, huru frågan eljest skulle lösas. Då Andra Kammaren sagt ifrån, att den icke kan vara med om den långa öfningstiden, skulle frågan aldrig kunna lösas, om generalerna och Första Kammaren fasthölle vid sin mening. Man skulle stå der och aldrig komma ur fläcken på det viset. De, som vilja uppskof för vissa syften, de söka nog drifva det derhän, men de, som verkligen vilja, att frågan skall lösas, de kunna icke motsätta sig att visa något tillmötesgående, då de sjelfva fått tillmötesgående. När nu generalerna förklarar, att förslaget innebär en väsentlig förbättring, kunna vi väl icke förkasta det, utan man får väl taga hvad som bjudes.

Kontentan af hvad herr Branting yttrade var väl, att vi icke skulle bifalla förslaget förr än valmännen fått yttra sig om det, ty de måtte väl ega rätt att bestämma i detta afseende. Ja, det vore nog bra, men jag är öfvertygad om, att, äfven om vi gifve valmännen tillfälle att gifva sin mening till känna, skulle nog herr Branting, då vi å nyo samlades, om han icke fått sin vilja fram i fråga om rösträtt och dylikt, komma och säga, att det ändå icke vore bra, utan att vi måste ha rösträtten först, så att vi kunna få alla dem fram till valurnorna, som skola bestämma i frågan. Herr Branting och hans meningsfränder skulle icke rösta för en utsträckning af öfningstiden för de värnpligtige, äfven om nya val anställes, utan endast för så vidt de föreginges af en rösträttsreform, sådan herr Branting vill hafva den. Detta är enligt min mening verkliga innebörden af yrkandet på uppskof med frågans afgörande. Jag undrar för öfrigt, om man icke från herr Brantings och hans vänners sida komme att visa tänderna mot en ökning af värnpligten, äfven sedan en rösträttsreform, i den riktning, de önska, blifvit genomförd.

Det gäller nu, huru vida vi i lugn och ro skola afgöra denna för hela landet så viktiga fråga, eller om vi skola låta den anstå till en oviss framtid, då vi komma ut för alla dessa rörelser och all denna agitation. Nu gäller det, huru vida vi skola kunna säga till folket i vår hemtrakt, att vi beslutit ett försvar, som tryggar landets sjelfständighet. Jag tror, att det kommer att tycka bättre

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

om detta, än om vi låta afgörandet stå i vida fältet med risk att alla andra saker spela in och vi icke veta, huru det blir.
Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr Ivar Månsson instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Ericson* i Ransta, *Lundell*, *Johansson* i Berga, *Trapp* och *Wahlgren*.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Jag har blifvit uppkallad genom ett yttrande, som nyss fäldes af en talare, då han kallade grundlagen en »liten tufva», på hvilken hela det föreliggande förslaget skulle stjelpa.

Ty, mina herrar, jag vill icke medgifva, och jag tror icke heller, att någon i denna kammare vill medgifva, att grundlagens bud får betraktas som en liten tufva. Kräfvande respekt för andras öfvertygelse, vågar jag påstå, att vi alla vilja hålla grundlagen lika högt i helgd, men att det kan gifvas olika meningar om dess tolkning i förevarande fall.

Ett par ärade reservanter hafva »funnit tvifvelaktigt», huruvida det af utskottet ifrågasatta tillvägagåendet att öka volontärernas antal vid infanteriet vore grundlagsenligt. Herrar von Friesen och Staaff säga icke mer i sin reservation; men i dag har åtminstone den ene af dem gått vida längre och påstått, att ett bifall till utskottets förslag vore att anse rent af som »en kränkning» af grundlagen. Jag håller dock före, att, när hela det af 24 ledamöter bestående utskottet — med undantag af de två reservanterna — trots deras naturligen äfven inom utskottet uttalade konstitutionella betänkligheter funnit sig oförhindradt att framlägga ifrågasatt förslag, man i detta afseende med fog kan hysa en annan mening. Det är visserligen oförnekligt, att det såsom högsta gräns satta antalet volontärer, d. v. s. sjelfva siffran 48 eller 72, hvarken återfinnes i Kongl. Maj:ts proposition eller i någon motion. Jag tror dock, att om man ser till sakens realitet, måste erkännas, att det, särskildt med hänsyn till utbildningen af reservunderbefäl, förefinnes ett mycket intimt samband emellan öfningstidens längd och antalet volontärer. Har utskottet rätt att minska på det förra, måste det äfven ha rätt att öka på det senare, naturligen inom det beståendes, och det vill här säga indelningsverkets, ram.

Här är dessutom alls icke fråga om uraktlåtande af någon vigtig konstitutionel garanti. Derest en ledamot af Riksdagen ena dagen väckt en motion med nämnda *siffror* och denna motion andra dagen blifvit remitterad till försvarsutskottet, då hade äfven enligt reservanternas mening all rättfärdighet i formelt afseende varit uppfylld. Blott därför, att denna lilla formalitet felats, ha de nu ansett sig böra yrka afslag å det hela såsom grundlagsvidrigt. För min del anser jag, att detta är att pressa grundlagens bokstaf alltför hårdt, och jag hoppas därför, att kammaren skall finna sig

oförhindrad att bifalla utskottets förslag, lemnande en dylik, väl skrupulöst ängslig grundlagstolkning åt sitt teoretiska värde.

Är man åter i fråga om sakens konstitutionella sida tveksam, då finner jag det vara lojalast att biträda det förslag om återremiss, som framstälts af veteranen bland värnpligtstankens förkämpar i denna kammare, herr Adolf Hedin. Genom ett sådant tillvägagående måste hänsynen till grundlagens bud i hvarje fall anses fullt tillgodosedd.

Här har emellertid yppats en annan betänklighet af mera reel och vida viktigare innebörd, nemligen att den ökade befogenhet inskrifningsrevisionen skulle få att i sista hand uttaga värnpligtige till tjänstgöring vid vapen med olika öfningstid kunde ge tillfälle till mannämån och sålunda göra hela det nya systemet förhatligt. Jag tror dock af flera skäl icke, att det skall bli så farligt med den saken, som man nu föreställer sig. För närvarande vill jag endast påpeka, att detta är en framtidsfråga, som blir aktuel först efter sex år; ty under öfvergångstiden får inskrifningsrevisionen endast samma befogenhet som hittills. Men just under öfvergångstiden bör man hafva tillfälle vinna praktisk erfarenhet om huru ifrågavarande kinkiga sida af saken bäst bör ordnas för att sedan genom motion eller kongl. proposition i god tid nå fram till en tillfredsställande lösning af frågan.

Alldeles obefogad finner jag deremot den invändning, som från vissa håll låtit sig afhöra, gående ut på att Första Kammaren skulle ha vunnit i så många punkter af sammanjemkningsförslaget. Tvärtom har väl Andra Kammaren i de flesta fall af vikt, både med hänsyn till öfvergångstiden för hufvudvapnet, infanteriet, med hänsyn till penningersättningen åt de värnpligtige, hvilken delvis är större än den af utskottet ursprungligen föreslagna, med hänsyn till inskränkningarna i det högre befålets antal o. s. v., fått sina önskningar fram. Egentligen är det endast på en hufvudpunkt, nemligen i fråga om bibehållande af de 10 strukna rytterskvadronerna — och i detta fall med rätta, synes mig, då det gäller att låta kvarstå något värdefullt, som vi ha — man gått medkammarens önskningar fullt till mötes. Jag kan alltså väl förstå, om Första Kammarens män, som i många afseenden lära känna sig starkt besvikna, skulle motsätta sig utskottets förslag. Men att Andra Kammaren skulle vilja förkasta det föreliggande förslaget såsom ett sammanjemkningsförslag finner jag något öfverraskande.

På öfriga här gjorda inkast och personliga uttalanden skall jag ej ingå, så mycket mer som jag sjelf har åtskilliga anmärkningar att göra mot förslaget, såsom i fråga om befålets ställning och utbildning, de dryga kostnaderna för volontärstammens upprätthållande o. s. v. Men i ett ögonblick som detta, då det gäller ett principiellt afgörande i en stor och viktig fråga, den viktigaste kanske sedan representationsförändringens dagar, bör man, synes mig, låta alla

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

mindre önskemål falla och öfverlåta åt framtiden att bättra och utfylla de brister, som måste vidlåda allt menskligt sträfvande. För mig ligger för närvarande tyngdpunkten af lagförslaget ej på § 27, utan på § 52, och jag ser i 1901 års värnpligtslag — liksom i 1892 års — väsentligen en öfvergångsform, med sina från visst håll klandrade »utvecklingsmöjligheter» pekande hän mot slutmålet, som måste vara ren värnpligt.

För min del har jag alltså efter samvetsgrann pröfning icke kunnat finna annat, än att sammanjemkningsförslaget är ett fullt lojalt och från Andra Kammarrens ståndpunkt acceptabelt försök till frågans lösning. Det är visserligen icke någon ideal eller fullt tillfredsställande lösning, det är sant. Men hvilket sammanjemkningsförslag är väl det! Jag är, med ett ord, herr talman, öfvertygad derom, att det nu föreliggande förslaget är ett steg och ett högst beaktansvärdt sådant i den rätta riktningen. Det innebär nemligen ett effektivt stärkande af det lefvande försvaret, hvilket alltid måste utgöra hjertpunkten i en tidsenlig härordning. Jag är dessutom lifligt förvissad derom, att ett positivt beslut nu från Riksdagens sida, hvarigenom vi i denna landets vitalfråga omsider skulle öfvergå från de många ordens till handlingens politik, skall visa sig egnadt att stärka nationalandan och bryta väg för nödiga samhällsreformer, för hvilka jag och de med mig liktänkande allt fortfarande och med ökad hopp om framgång skola kämpa.

På grund af hvad jag anfört yrkar jag alltså, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Ericsson* i Jönköping, *Petersson* i Dänningelanda och *Andersson* i Bråborg.

Herr Nyström: Jag har redan så tydligt uttalat mig till förmån för förslagens afgörande redan vid denna riksdag, att jag icke behöft begära ordet, om jag icke under diskussionens lopp fått stora betänkligheter just med afseende å det grundlagsenliga i det föreliggande förslaget. Och då jag af diskussionen icke kunnat få annan öfvertygelse, än att förslaget i vissa delar strider mot grundlagen — hvilken jag anser böra gå öfver allt annat — har jag icke annat att göra än att be att få ansluta mig till herr Hedins förslag om återremiss.

Herr *K. G. Karlsson* instämde häruti.

Herr Söderberg: Då jag icke förut under diskussionen uttalat min mening rörande härordningsförslaget, vill jag med några ord tillkännagifva, huru jag kommer att rösta med anledning af det föreliggande sammanjemkningsförslaget.

Oaktadt jag är en varm vän till ett stärkande af vårt försvar,

kan jag icke biträda detta sammanjemkningsförslag, emedan jag anser det lida af så många allvarliga oklarheter. Jag önskade för den skull, att vi måtte få ett nytt förslag — ett förslag, som åtminstone någon kunde finna sig belåten med, ty så tyckes knappast vara fallet med det förevarande. Här ha vi ju nemligen ideligen hört upprepas, att man för visso icke är belåten med detsamma, ehuru väl man kommer att rösta därför, emedan det dock är ett steg i rätt riktning. För min del vill jag då hellre säga: låtom oss bida tiden och låtom oss taga denna sak under ännu noggrannare ompröfning, på det att vi må få densamma uti ett bättre skick.

På grund af hvad jag anfört ber jag, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat afslag å utskottets ifrågavarande förslag.

Herr Jönsson i Mårarp: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att få till protokollet antecknad, att jag kommer att inlägga min röst för bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr Sandquist: Herr talman! Då jag varit och är öfvertygad derom, att frågan om utsträckt värnpligt är af så stor betydelse för vårt fosterlands sjelfständighet, att den kräfver sin lösning; då jag vidare är öfvertygad derom, att något mindre långt gående förslag än det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget icke lär framdeles komma att för Riksdagen framläggas, ännu mindre antagas, ber jag, herr talman, få gifva till känna, att jag, trots förslagens brister, kommer att afgifva min röst för detsamma.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att i likhet med herr Nyström få erkänna, att jag står tveksam gent emot de konstitutionella betänkligheter, som under debatten framlagts. Detta gör, att jag med nöje skulle se, om yrkandet på återremiss här kunde bifallas; men å andra sidan får jag förklara, att jag, om ett sådant yrkande icke vinner afseende, finner mig tvungen att rösta för bifall till sammanjemkningsförslaget.

Häruti instämde herr *Nydal*.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Derunder hade yrkats 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) afslag å nämnda hemställan; och 3:o) memorialets återremitterande till utskottet. Herr talmannen, som nu till proposition upptog dessa yrkanden, fann förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Som votering likväl begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits yrkandet om afslag å utskottets hemställan, nu uppsatt och anslagen följande voteringsproposition:

*Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)*

Ang. ny
härordning
m. m.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet n:o 1 hemställt i förevarande memorial n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets nämnda hemställen.

Voteringen utföll med 126 ja mot 98 nej; och hade utskottets hemställen alltså bifallits.

§ 3.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 15 och 38 regeringsformen; och

bankoutskottets memorial n:o 12, angående beviljande af ökade byggnadsanslag åt riksbankens afdelningskontor i Falun och Halmstad.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>G. Olofsson</i> i Åvik	under 8 dagar fr. o. m. den 27 dennes
» <i>P. Törnqvist</i>	» 14 » » 25 »
» <i>J. G. Spangenberg</i>	» 4 » » 24 »
» <i>O. H. Ström</i>	» 14 » » 28 »
» <i>P. Jönsson</i> i Färeköp	» 10 » » 25 »
» <i>C. J. Carlsson</i> i Norra Smeds- torp	» 14 » » 25 »
» <i>A. F. Broström</i>	» 4 » » 24 »
» <i>A. Olsson</i> i Tyllered	» 12 » » 25 »
friherre <i>F. C. K. Barnekow</i>	» 10 » » 24 »
herr <i>J. Eriksson</i> i Lindehult	» 14 » » 24 »
» <i>C. E. Johansson</i> i Berga	» 8 » » 28 »
» <i>T. P. Gussing</i>	» 14 » » 28 »
» <i>R. W. E. M. Eklundh</i> i Lund	» 10 » » 28 »
» <i>J. E. Ericsson</i> i Ahlberga	» 10 » » 24 »
» <i>K. G. Björkman</i>	» 8 » » 24 »
» <i>J. E. Biesert</i>	» 4 » » 25 »
» <i>C. J. Hammarström</i>	» 10 » » 26 »
» <i>L. Eriksson</i> i Bäck	» 12 » » 24 »

herr	<i>A. Andersson</i>	i Backgården under	8 dagar fr. o. m. den	24	dennes
»	<i>P. A. J. Högstedt</i>	»	14	»	» 24 »
»	<i>C. W. Hultstein</i>	»	10	»	» 25 »
»	<i>K. G. Karlsson</i>	i Göteborg	» 4	»	» 24 »
»	<i>C. J. Öberg</i>	»	8	»	» 25 »
»	<i>C. Bergström</i>	i Skidsta	» 8	»	» 25 »
»	<i>A. Petersson</i>	i Påboda	» 8	»	» 25 »
»	<i>A. Antonsson</i>	»	8	»	» 25 »
»	<i>E. A. Smith</i>	»	5	»	» 24 »
»	<i>J. E. Nordin</i>	i Sättna	» 5	»	» 24 »
»	<i>J. Ericsson</i>	i Vallsta	» 8	»	» 24 »
»	<i>S. Söderberg</i>	»	8	»	» 24 »
»	<i>J. Sjöberg</i>	»	10	»	» 28 »
»	<i>J. Bengtsson</i>	i Bjernalt	» 10	»	» 25 »
»	<i>K. L. Johansson</i>	i Stora Mellby	» 8	»	» 24 »
friherre	<i>G. De Geer</i>	»	8	»	» 26 »
herr	<i>J. Bromée</i>	i Billsta	» 13	»	» 27 »
»	<i>G. Odqvist</i>	»	8	»	» 25 »
»	<i>Hj. Hallin</i>	»	8	»	» 25 »
»	<i>C. Sandquist</i>	»	10	»	» 25 »
»	<i>Hj. Sjövall</i>	»	10	»	» 25 »
»	<i>C. G. Österberg</i>	»	6	»	» 24 »
»	<i>J. Olofsson</i>	i Digernäs	» 8	»	» 27 »
»	<i>W. Johansson</i>	i Öija	» 8	»	» 27 »
och herr	<i>E. Norman</i>	»	8	»	» 26 »

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande n:o 90, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående afyttrande för byggnadsändamål af vissa delar af det s. k. Ladugårdsgärdet m. m.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,56 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Fredagen den 24 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande intyg:

Riksdagsmannen i Andra Kammaren Nils Olsson i Ättersta, som lider af njurbldning, är i följd häraf tills vidare — under minst en vecka — oförmögen att lemna sin bostad; det varder härmed på begäran intygadt.

Ättersta den 22 maj 1901.

Viktor Ljungström,
e. provinsialläkare.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande n:o 90.

§ 4.

Föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända: bankoutskottets utlåtande n:o 13, angående användande af riksbankens vinst för år 1900; och samma utskotts memorial n:o 14, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott.

§ 5.

Interpellation. Ordet lemnades på begäran till herr Branting, som yttrade: Herr talman! Genom Riksdagens beslut af den 23 maj 1901 om införande af en ny härordning och ny värnpligtslag komma — det motsäges af ingen — ofantligt ökade bördor såväl i personlig tjänstgöring som af skatter att påläggas hela det svenska folket.

I desto mera förhatligt ljus måste efter ett sådant beslut det faktum framträda, att tre fjerdedelar af detta folk, af hvilket sådana uppoffringar nu skola utkrävas, äro genom ett politiskt penningstreck beröfvade hvarje representationsrätt i sitt eget lands lagstiftande församling.

För Riksdagen har Kongl. Maj:t anmält, att den s. k. utredning i rösträttsfrågan, som af 1900 års Riksdag begärts, anförtratts åt statistiska centralbyrån. Möjligheten för en snar reform blir då beroende af, huruvida statistiska centralbyrån får detta sitt arbete färdigt i så god tid, att en kongl. proposition i rösträttsfrågan kan komma att framläggas till 1902 års riksdag, den sista i valperioden.

Med hänsyn härtill anhåller jag hos Andra Kammaren om tillstånd att få till hans excellens herr statsministern framställa följande spörsmål:

Ämnar herr statsministern tillse, att arbetet på den s. k. rösträttsutredningen inom statistiska centralbyrån bedrifves med sådan skyndsamhet, att intet hinder möter för framläggande inför 1902 års Riksdag af en kongl. proposition om utsträckning af valrätten till Riksdagens Andra Kammare?

Den af herr Branting sålunda framställda anhållan blef på begäran bordlagd.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *F. Andersson* i Helgesta under 8 dagar fr. o. m. den 28 dennes

» <i>C. F. Petersson</i> i Dänningelanda	» 4	»	»	» 28	»
» <i>L. L. Lorichs</i>	» 5	»	»	» 28	»
» <i>H. Holmlin</i>	» 5	»	»	» 28	»
» <i>C. J. Ödman</i>	» 6	»	»	» 28	»
» <i>P. F. Landelius</i>	» 3	»	»	» 28	»
» <i>S. H. Kvarnzelius</i>	» 8	»	»	» 25	»
» <i>S. J. Boëthius</i>	» 10	»	»	» 25	»
» <i>A. W. Styrlander</i>	» 13	»	»	» 25	»
» <i>J. Hjelmérus</i>	» 4	»	»	» 25	»
» <i>G. Jansson</i> i Krakerud	» 6	»	»	» 28	»
» <i>K. H. G. von Schéele</i>	» 4	»	»	» 31	»
» <i>A. L. Apelstam</i>	» 10	»	»	» 28	»
och <i>C. A. Trolle</i>	» 10	»	»	» 28	»

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,25 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 28 maj.

Kl. 8 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 18 och den 21 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Till afgörande förelåg herr *Hj. Brantings* anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa ett spörsmål.

Sedan berörda, skriftligen affattade spörsmål blifvit uppläst, lemnade kammaren till nämnda anhållan sitt bifall.

§ 3.

Interpellation.

Ordet lemnades på begäran till herr G. A. E. Kronlund, som anförde: Herr talman, mina herrar! I Riksdagens den 13 maj 1896 till Konungen aflättna skrifvelse framhöll Riksdagen följande: »Frågan om ändrade bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende har vid innevarande riksdag upptagits uti tvenne särskilda, af enskilda motionärer afgifna framställningar.

Riksdagen är härutinnan af den åsigt, att nämnda straffpåföljd kan verka förhindrande för brottslingen, som uttjent sitt straff, i hans lofvärda sträfvan att ärligt förvärfva sitt uppehälle. Det torde ej kunna bestridas, att straffpåföljden sålunda kan blifva den känbaraste delen af straffet, liksom att densamma mången gång omöjliggör den brottsliges förbättring. Under sådana förhållanden är det enligt Riksdagens tanke af stor vigt att så reglera användningen af ifrågavarande påföljd, att densamma endast ådömes i de fall, då omtanke om samhällets säkerhet det oundgängligen kräfver. Nu gällande bestämmelser synas Riksdagen i detta afseende allt för stränga mot de för brott straffade. Särskildt hvad beträffar tjufnadsbrotten, äro stadgandena så affattade, att medborgerligt förtroendes förlust utom i undantagsfall ådömes vid dessa brott. Det torde kunna påstås, att stöldbrotten icke i så hög grad, som vår lag synes antaga, ådagalägger hos brottslingen en så förhärdad karakter, som kan berättiga samhället att å densamma sätta vanärens stämpel.

Härutinnan liksom vid flera andra brott torde utan fara för samhällets säkerhet väsentliga lindringar kunna beredas de för brott dömda, och Riksdagen finner frågan vara af den vigt, att en

utredning af hithörande förhållanden synes af verkligt behof på- *Interpellation.*
kallad.» (Forts.)

Med stöd af hvad sålunda anförts anhöll derefter Riksdagen, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, i hvad mån, särskildt hvad anginge tjufnadsbrotten, användandet af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende kunde ytterligare begränsas, samt derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Fem år hafva sedermera förflutit, och ännu finnes detta ärende i justitieombudsmannens berättelse balanserad såsom beroende på Kongl. Maj:ts vidare åtgärder.

Allt kraftigare och allvarligare hafva under den senaste tiden krafven på reformer i denna fråga framträdt från de personer, som hafva tillfälle att på närmare håll iakttaga, huru för samhället föga gagnelig, för den dömda nästan alltid skadlig och demoraliserande samt huru föräldrad och otidsenlig i öfrigt denna straffpåföljd, förlust af medborgerligt förtroende, i allmänhet torde vara.

Fängvårdsberättelserna de senare åren hafva sålunda innehållit uttalanden från predikanterna vid straffanstalterna inom skilda delar af riket, i hvilka uttalanden enstämmigt framhålles önskvärdheten, att vanfräjds-straffet borttages ur vår strafflag eller att denna humaniseras i riktning af straffpåföljdens reducerande till det minsta möjliga, äfvensom påpekas, att vanfräjds-straffet i allmänhet är ett svårt, för att ej säga öfvervinneligt, hinder för en frigifven fånges återupprättelse.

Då frågan om en reform på detta område sålunda är af en synnerligen stor humanitär betydelse och fortfarande lär vara förtjent af Riksdagens uppmärksamhet, har det synt mig önskvärdt att erfaras, huruvida något är från Kongl. Maj:ts sida åtgjordt i denna sak.

Med anledning deraf anhåller jag, att kammaren må tillåta mig att till herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet få framställa följande spörsmål:

Hvilka åtgärder hafva i anledning af Riksdagens förberörda skrifvelse vidtagits af Kongl. Maj:t?

När kan något förslag i ämnet vara att till Riksdagen in-
förvänta?

Den af herr Kronlund sålunda gjorda anhållan blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

lagutskottets memorial n:o 51, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande viss del af lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af väckta motioner angående lagstiftnings-

åtgärder för vidmagthållande af jordbruksnäringen inom skogsbygderna i Norrland och Dalarne;

särskilda utskottets n:o 1 utlåtanden:

n:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret; och

n:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>M. Andersson</i> i Löfhult	under 8 dagar fr. o. m. den 30 dennes			
»	<i>J. A. Sjö</i>	» 8 » » » 28 »			
»	<i>J. Nordin</i> i Hammerdal	» 8 » » » 30 »			
»	<i>N. Nilsson</i> i Skärhus	» 8 » » » 30 »			
»	<i>J. G. Hazén</i>	» 8 » » » 30 »			
»	<i>A. Sundblad</i>	» 8 » » » 31 »			
»	<i>W. T. Lundgren</i>	» 8 » » » 30 »			
»	<i>Chr. Olsson</i> i Röggle	» 8 » » » 28 »			
»	<i>John Olsson</i> i Stockholm	under morgondagen, och			
»	<i>P. P. Waldenström</i>	under den 30 dennes.			

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 8,15 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.